

bserveant 24

Jaargang 13, 4 maart 1993

Informatie- en opinieblad van de Rijksuniversiteit Limburg • adres: Postbus 616, 6200 MD Maastricht • tel. 043-883174

Inhoud

'Het' heerst. Genadeloos heeft de griep deze week in de redactie huisgehouden. Vandaar dat de volgende pagina's U meer vertellen over wat er buiten Maastricht gebeurt dan wat zich binnen stads- en universiteitsmuren afspeelt. Als U er ruim een week na carnaval een hoppig gevoel aan overhoudt, weet U waar het aan ligt. Toch zou U ook even de tijd moeten nemen om de laatste ontwikkelingen te lezen over het wetenschapsbeleid. Nu 'het' ook in de industrie heeft toegeslagen, begint de regering zich ongerust te tonen over de stand van zaken in de grote kennisfabriek die universiteit heet. Een topambtenaar komt uitleggen dat wetenschappers eraan moeten wennen dat zij vandaag of morgen ter verantwoording kunnen worden geroepen. Een enigszins geruststellend idee is dat een onverdacht wetenschapper als de Maastrichtse rector magnificus belast is met een studie naar de mogelijkheden om onderzoekskwaliteit te meten.

Agressief gedrag: zit het tussen de oren, tussen de benen of ligt het aan die vervelende buurman? (zie pagina 7) - foto Nelis Tutkey

Geen salarisverhoging, wachtgeld gespaard

Universiteiten vangen bot bij loononderhandelingen

De universiteiten zijn de grote verliezer geworden in de onderhandelingen over de salarissen en uitkeringen in het onderwijs. Het enige winstpunt is dat de wachtgeldten voor universitair personeel minder omlaag gaan dan minister Ritzen had gewild. Van salarisverhogingen zoals in andere onderwijssectoren is echter geen sprake.

Minister Ritzen en staatssecretaris Wallage hebben tijdens de onderhandelingen zeer strak vastgehouden aan hun streven om voor alles te investeren in de salarissen van jonge leraren. Dat ook de salarissen van docenten in het wetenschappelijk onderwijs achterblijven bij die van andere ambtenaren, achtte het duo veel minder belangrijk. "Verbetering van de positie van jonge leraren had de eerste prioriteit", aldus Ritzen. Die daar in één, verzachtend bedoelde adem aan toevoegde dat er wel afspraken waren gemaakt over de versterking van de medezeggenschap voor het personeel in het hoger onderwijs. Volgens Ritzen is het niet onbillijk dat universitaire medewerkers meebetalen aan de salarisverhoging van de leraren. Het geld dat naar de jonge leraren gaat, wordt betaald uit een bezuiniging op de uitkeringen aan ontslagen personeel in het onderwijs, inclusief de universiteiten. De universiteiten en de vakbonden Abvabo en CFO vinden het onrechtvaardig dat zij daar niets voor terugkrijgen. "Het

lag voor de hand om ook de wachtgeldregeling in het hoger onderwijs te versoberen", zei Ritzen vorige week echter in een toelichting. Die regeling vond het kabinet toch al riant. Momenteel kan het recht op wachtgeld nog oplopen tot vijftien jaar. Het enige, bescheiden winstpuntje voor de universiteiten is dat de uitkeringen aan ouder personeel met ingang van 1 januari 1994 minder snel omlaag gaan dan Ritzen had voorgesteld. Tot 40 jaar ontvangen nieuwe werklozen (de 'oude gevallen' worden ontzien) een jaar lang 78 procent van hun laatst verdiende loon. Daarna volgt een jaar 70 procent, dan een jaar minimum loon en tenslotte de bijstand. Personeel tussen de 40 en 49 krijgt nog vier tot 9,5 jaar langer 70 procent van het

laatste loon. Vanaf 50 jaar blijft de uitkering 70 procent tot aan het pensioen, bij een minimum van negen dienstjaren. Belangrijk is wel, dat het laatst verdiende loon nooit hoger kan zijn dan het maximale loon in schaal 12. Ritzen wilde niet verder gaan dan schaal 10. Toen de centrales dreigden uit het overleg te stappen, gaf Ritzen toe. Op andere punten bleken de bewindslieden echter onwrikbaar. Zo vroegen de bonden tevergeefs om dertig miljoen extra voor aio's en toegevoegde docenten (todo's). Wat resteerde waren kruimels. Zo wil Ritzen alle universiteiten verplichten om dienstcommissies in te stellen. Verder wil hij tijdelijke aanstellingen beperken tot

maximaal vijf jaar. Ook kunnen werknemers van 57 jaar en ouder minder gaan werken voor een relatief hoog salaris. De vakcentrales hebben over het algemeen positief gereageerd op het 'onderhandelaarsresultaat'. Zij zijn tevreden dat de uitkeringen beter zijn gebleven dan in het bedrijfsleven. Het is echter de vraag of de lidbonden die mening delen. Abvabo en CFO verzetten zich met name tegen de beperking van de duur van de uitkeringen. Begin april wordt duidelijk of de achterban van de bonden het akkoord goedkeurt. De Tweede Kamer bespreekt de uitkomst van het overleg begin maart.

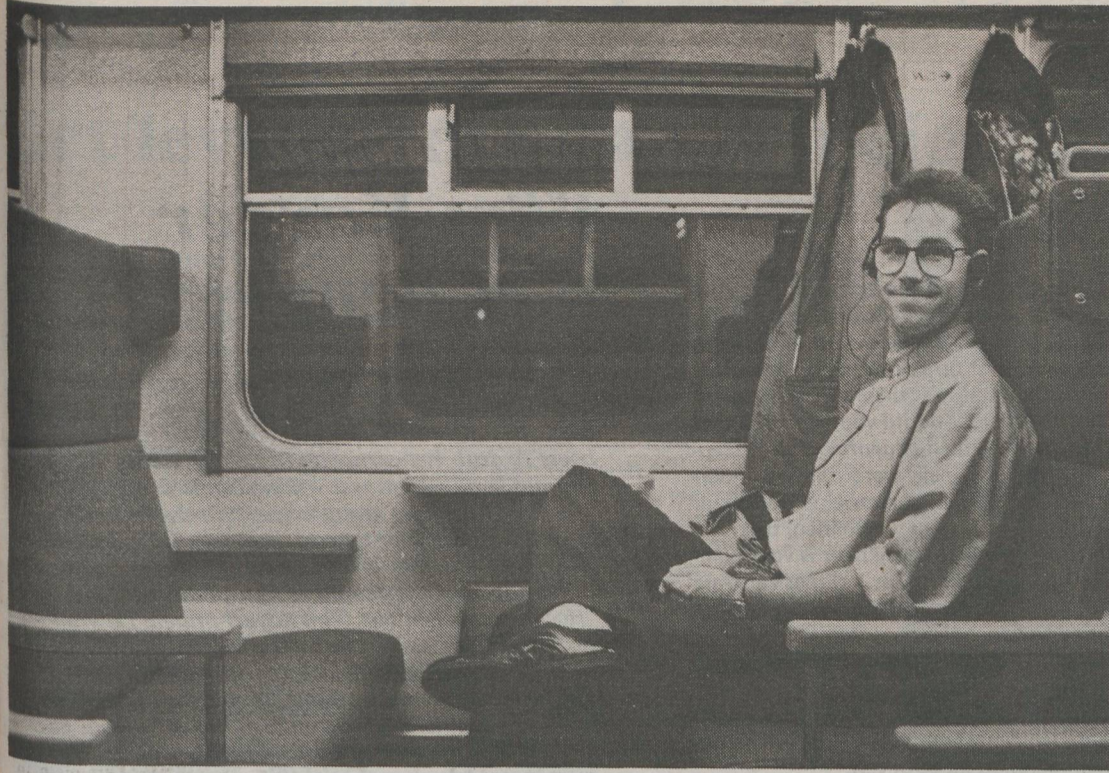
HOP, Pieter Evelein

Woede over 'egotripperij' van Ritzen

Het akkoord over de leraren-salarissen heeft bij nader inzien de woede gewekt van de verenigingen van universiteiten en van hogescholen. Beide beschuldigen minister Ritzen ervan dat hij afspraken met hen heeft geschonden en zich met zaken heeft bemoeid die hem niet aangingen. De gespierde taal was de afgelopen week niet van de lucht. In persberichten, brieven naar de Tweede Kamer en in vergaderingen op het ministerie van Onderwijs brulden respectievelijk de vertegenwoordigers van de universiteiten (VSNU) en hogescholen (HBO-raad) dat minister Ritzen in het overleg met de vakcentrales over de leraren-salarissen toch echt te ver was gegaan. Egotripperij, daar had hij zich schuldig aan gemaakt. Dat de instellingen nauwelijks iets hadden teruggekregen voor de bezuiniging op de wachtgeldten (ontslaguitkeringen) was niet leuk. Maar goed - dat kwam niet onverwacht. Maar dat de minister op eigen houtje aan andere arbeidsvoorwaarden van hun personeel had zitten morrelen - dat deed pijn. Had hij immers niet duidelijke afspraken met de hogescholen en

universiteiten gemaakt in het 'werkgeversberaad', waarin minister en werkgevers uit alle onderwijssectoren sinds een jaar met elkaar overleggen over de arbeidsvoorwaarden? Die afspraken betroffen met name de toezegging van Ritzen dat hij zich steeds minder zou bemoeien met de afspraken tussen instellingen en centrales over een behoorlijk aantal arbeidsvoorwaarden. Het hbo ondertekent binnenkort de eerste eigen cao. De universiteiten, die geen werkgeversvereniging hebben, mochten individueel met de centrales om de tafel gaan zitten. De instellingen was, zo huilen zij dezer dagen, letterlijk beloofd dat zij een "flexibeler" personeelsbeleid konden gaan voeren. Kennelijk was dat overleg geen cent waard, want op het moment dat Ritzen met de bonden om de tafel zat en het politieke succes lonkte, was hij zomaar bereid die afspraken in te leveren. Hij sloot met hen zelfs een apart akkoord over het

Vervolg op pagina 4

OV-kaart wellicht vrijwillig

De OV-kaart mag van minister Ritzen vrijwillig worden. Dat zei hij na afloop van een debat met studenten. De studentenorganisaties vragen al geruime tijd om een vrijwillige OV-kaart.

Ritzen hecht er om meerdere redenen groot belang aan dat de OV-kaart voor studenten blijft bestaan. Hij denkt dat veel studenten door de kaart ook na hun studie geen auto zullen afschaffen. Het contract met de Nationale Spoorwegen loopt af op 1 september 1994. NS en ministerie onderhandelen dezer dagen over de kaart. De NS wil er een veel hogere vergoeding voor omdat studenten er veel meer mee reizen dan was verwacht. De

kaart kost de studenten nu 72 gulden per maand. Volgens studentenorganisatie ISO zou de kaart door de eisen van de NS twee keer zo duur worden.

Ritzen heeft de NS voorgesteld om de kaart, die op 1 januari 1991 is ingevoerd, eventueel vrijwillig te maken. Dan heeft de NS ook meer speelruimte voor een prijsverhoging, en hoeft niet langer te worden gezocht naar alternatieven die het gebruik van de kaart beperken, zoals een trajectkaart. Zulke alternatieven lokken bovendien fraude uit.

Afschaffing van de verplichte kaart kost het ministerie geen geld.

HOP, Pieter Evelein

Niet alle studenten zullen even gelukkig zijn met de OV-kaart als hij straks een stuk duurder wordt, zoals de NS willen (foto Franco Gori)

Verkoop universitaire gebouwen vóór 1995

Minister Ritzen wil dat de universiteiten voor 1 januari 1995 hun gebouwen kopen van de overheid. Eerst gaat het ministerie van onderwijs de huisvestingssituatie van de instellingen inventariseren. In maart en april start Onderwijs het overleg met de afzonderlijke universiteiten.

Dit hebben minister en instellingen onlangs met elkaar afgesproken. De universiteiten zijn reeds eigenaar van hun gebouwen. Ze mogen echter niet vrij beschikken over de opbrengst in geval van verkoop, want de staat heeft het 'economisch claimrecht'. Als de universiteiten volledig eigenaar worden, krijgen zij het beheer van hun huisvesting geheel in

gen hand. Dat vinden zij aantrekkelijk. Het is de vraag of partijen het voor 1 januari 1995 met elkaar eens worden. Veel instellingen menen dat hun panden er slecht aan toe zijn omdat de minister te weinig geld voor onderhoud zou hebben gegeven. Dat heeft uiteraard gevolgen voor de onderhandelingen over de prijs. De vereniging van universiteiten verwacht dat die de nodige tijd in beslag zullen nemen. "We willen geen kat in de zak kopen", aldus een woordvoerder. In november bereikte minister Ritzen na jaren van onderhandeling overeenstemming met het hbo over de verkoop van hun gebouwen. Het hbo zal in totaal 1,2 miljard gulden betalen. In het wetenschappelijk onderwijs gaat het om een veelvoud van dat bedrag.

HOP, Pieter Evelein

Brede discussie nodig over nut van gescheiden WO en HBO

De tweedeling tussen het hoger beroeps- en het wetenschappelijk onderwijs sluit niet aan bij de behoefte aan een grotere differentiatie tussen opleidingen in het hoger onderwijs. Een brede discussie over de functie van dat hoger onderwijs moet duidelijk maken hoe dat moet worden ingericht.

Die mening werd onlangs verkondigd door prof. dr. N.H. Douben, voorzitter van de Adviesraad voor het Onderwijs (ARO). Hij liep daarmee vooruit op het advies dat de ARO zal geven aan minister Ritzen over de verhouding tussen wo en hbo. Dat advies komt naar verwachting pas eind 1993.

De ARO wil de komende maanden in beslotenheid de meningen inventariseren van studenten, docenten, faculteitsbestuurders, werkgevers en alumni. Volgens Douben is het de hoogste tijd dat niet alleen de overheid en vertegenwoordigers van de instellingen kritisch nadenken over het hoger onderwijs.

Er is sprake van een "ongespecificeerde groei" in het hoger onderwijs, meent Douben. Dat vindt hij ongewenst. Er moet niet worden gestreefd naar een zo groot mogelijk aantal studenten aan universiteiten en hogescholen - het Hoger Onderwijs Voor Velen. Nee, er dient volgens Douben meer aandacht te komen voor de optimalisering van het gehele onderwijs.

HOP, Pieter Evelein

Beloning voor talentrijke onderzoekers

Twee KNAW-fellowships voor Maastrichtse onderzoekers

Twee van de 56 'fellowships' die de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen dit jaar heeft toegekend, zijn in Maastricht terechtgekomen. De econoom Bart Verspagen mag drie jaar (met een mogelijke verlenging tot vijf jaar) onderzoek doen op kosten van de academie en de fysioloog Marc van Bilzen zelfs vijf jaar.

De KNAW heeft in 1986 de fellowships ingesteld om te voorkomen dat het puikje van de jonge Nederlandse onderzoekers bij gebrek aan een vaste plaats naar het buitenland verdween. Tot nu toe zijn op die manier 375 fellows aangesteld. Dit jaar hebben de dertien universiteiten 146 projecten van jonge onderzoekers ingediend, waarvan er vijf uit Maastricht kwamen. De verdeling van de honoreringen komt dit jaar vrij goed overeen met de grootte van de universiteiten. Utrecht en Amsterdam (UvA) kregen ieder acht fellowships, Leiden zeven, Nijmegen en Groningen zes, Delft vijf, Eindhoven vier, Rotterdam en de

VU drie. Evenals Maastricht kregen Wageningen, Twente en Tilburg ieder twee plaatsen.

Marc van Bilzen, die in 1988 is gepromoveerd, gaat gedurende de vijf jaar die hij tot zijn beschikking heeft gekregen, onderzoek doen naar de vraag in hoeverre substraten of suikers en hun ozettingsproducten in staat zijn de genexpressie in de hartspier te moduleren. Bart Verspagen pakt de draad van zijn promotieonderzoek weer op, die hij vorig jaar na het voltooiën van zijn proefschrift moest loslaten. Hij onderzoekt wat de relatie is tussen economische groei, technologische ontwikkeling en internationale handel. Voor Van Bilzen betekent de fellowship dat hij zijn onderzoek voortaan kan verrichten in de luwte van het onderwijs en dat hij over de vijf jaar mag rekenen op een vaste aanstelling. Voor Bart Verspagen, die als medewerker van het onderzoeksinstituut MERIT geen bemoeienis heeft met onderwijs, betekent de fellowship vooral dat hij zich niet meer hoeft bezig te houden met contractonderzoek.

Jacques Herraets

Vlaamse studenten protesteren tegen numerus fixus voor medische faculteiten

Zo'n dertig Vlaamse studenten hebben dinsdagochtend het secretariaat van de Vlaamse Interuniversitaire Raad bezet gehouden. Zij protesteerden tegen het voornemen om het aantal eerstejaars Geneeskunde te beperken.

De - ordelijk verlopen - actie is opvallend, omdat Vlaamse studenten over het algemeen erg gezagsgetrouw zijn. De overweging om een numerus fixus voor Geneeskunde in te stellen betekent volgens hen echter een belangrijke inbreuk op het recht op onderwijs.

De Vlaamse universiteiten stellen, als enige in Europa, nu nog bij geen enkele studie grenzen aan de aanmeldingen. Daardoor zijn er in Vlaanderen inmiddels 30.000 huisartsen, één per 300 inwoners. In Nederland is dat er één per 400 inwoners. Dinsdag vergaderden de rectoren van de

Vlaamse universiteiten over een eventuele numerus fixus, toen de studenten de vergadering rond tien uur binnenvielen en verdere discussie over dit onderwerp onmogelijk maakten. Vervolgens hielden zij tot kwart voor één het secretariaat bezet. Op dat tijdstip verlieten zij, volgens een VLIR-medewerkster "in stilte en na zachte aandrang van de Rijkswacht", het pand. Het instellen van een numerus fixus zal ook veel Nederlandse studenten treffen. Vlaanderen is een belangrijke uitwijkmogelijkheid voor Nederlanders die zijn uitgeloot. In het studiejaar '91-'92 was 22 procent van de eerstejaars Geneeskunde afkomstig uit Nederland. In Antwerpen was meer dan de helft Nederlander. Er is nog geen nieuwe datum vastgesteld waarop de rectoren hun discussie zullen voortzetten.

HOP, Pieter Evelein

Regels op komst voor 'bijklussen' door universitair personeel

Minister Ritzen wil dit najaar weten hoe het is gesteld met het 'bijklussen' aan de Nederlandse universiteiten. Met die opdracht heeft hij een commissie op pad gestuurd, die onder leiding staat van mr. H.J. Zeevalking, voormalig staatssecretaris van Justitie en oud-voorzitter van het college van bestuur van de Technische Universiteit Delft.

De commissie 'nevenwerkzaamheden' zal nagaan in hoeverre universiteiten regels stellen aan het bijklussen van hun personeel, en of die ook worden toegepast. Ritzen wil ook weten of die regels ver-

schillen van regelingen en faciliteiten voor vergelijkbare functionarissen elders in de publieke sector.

Aanleiding tot de instelling van de commissie zijn vragen van Tweede Kamerlid Jan Franssen (VVD) over nevenwerkzaamheden van docenten aan de Rotterdamse Erasmus Universiteit. Die zouden hoge privé-betalingen ontvangen voor universitaire cursussen aan de Rotterdam School of Management.

Andere leden van de commissie zijn dr. ir. A.W. de Jager (voormalig lid van het college van bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam), A.W. van de Zand (directeur accountantsdienst van het ministerie van Onderwijs).

HOP, Pieter Evelein

Universiteitsblad Eindhoven verschijnt niet meer na ruzies

Het blad van de Technische Universiteit Eindhoven (TUE), **Cursor**, verschijnt volgende week niet. De redactie bestaat niet meer. Na een conflict met hoofdredacteur Jan Ummels heeft zijn beoogde opvolger, Jos van Wersch, begin deze week ontslag genomen. Met de drie vaste free lancers is de medewerking beëindigd. Ummels is op non-actief gesteld door het college van bestuur.

Eind vorig jaar stapten drie vaste redacteurs en een dienstweigeraar ook al op vanwege Ummels. De hoofdredacteur zou te weinig aan de productie bijdragen en de ontwikkeling van het blad blokkeren. Vervolgens werd Van Wersch, voormalig adjunct-hoofdredacteur van het Limburgs Dagblad en voormalig redactiechef bij wijlen de Krant op Zondag, aangesteld. Twee medewerkers van de TUE werden belast met een onafhankelijk onderzoek naar de problemen. Hun rapport zou uiterlijk 1 maart klaar zijn. Ummels bleef zolang aan en zou met Van Wersch een plan schrijven voor een verbeterd, serieuzer Cursor.

De omgang met Ummels bleek ook voor Van Wersch en de nieuwe free lancers een zware opgave. Ummels werd in de week voor carnaval op non-actief gesteld "om de continuïteit van Cursor niet in gevaar te brengen", aldus hoofd voorlichting P. van Dam. Het viertal had gedreigd op te stappen. Toen duidelijk werd dat het onderzoek naar de problemen eind vorig jaar niet op 1 maart zou verschijnen, trok Van Wersch - die niet bereikbaar is voor commentaar - zijn conclusies. Volgens Van Dam verschijnt de rapportage alsnog binnen twee weken. Bij gebrek aan een redactie verschijnt volgende week geen Cursor, althans geen blad met redactionele bijdragen. Volgens Van Dam is het wel mogelijk om een mededelingenblad uit te geven.

Ritzens egotripperij

Vervolg van voorpagina

hogere onderwijs. Toen de instellingen het akkoord met de centrales vorige week eens goed gingen bestuderen, ontdekten zij dat Ritzens veel zaken had dichtgetimmerd. Tijdelijke contracten mochten opeens niet langer dan vijf jaar duren, dienstcommissies werden overal verplicht en de opbrengst van de afschaffing van de VUT met 60 jaar gaat toch niet naar de instellingen, zagen de universiteiten tot hun schrik. En het hbo constateerde tandenknarsend dat Ritzens en de centrales allerlei leuke plannetjes voor 'doelgroepen' hadden bedacht. Volgens hun eigen cao zou hij zich daarmee nou juist niet bemoeien! Ook in het reguliere overleg met de minister spuwden de getroffen afgeleiden maandag hun gal. "Voor het hogere onderwijs is het overleg in het werkgeversberaad dus tweederangs. Zo vraagt de minister om moeilijkheden", stelde HBO-raad-voorzitter H. Kemner met ingehouden woede vast. "We moeten daar een andere vorm voor vinden."

geweest en ik kon er geen touw aan vastknopen", nam VSNU-voorzitter W. van Lieshout met meer gevoel voor drama over. De VSNU had dan ook besloten er niet meer te verschijnen, een besluit waar de HBO-Raad zich bij aansloot. Directeur-generaal hoger onderwijs ir. R.J. de Wijkerslooth - die de zieke minister Ritzens verving - hoorde de stortvloed van verwijten onbewogen aan. Ja, hij begreep dat de instellingen niet bijster te spreken waren over hun rol in het werkgeversberaad. En hij zegde toe dat de instellingen binnen twee weken tekst en uitleg krijgen over de manoeuvres van zijn baas. Maar wat de werkelijke opvatting van minister Ritzens is, hebben meerdere van zijn woordvoerders op dat moment al laten weten: hij vindt het in één woord onzin, dat geklaag. Hij heeft niets geschonden. Noch de bestaande regels, noch toezeggingen in welk overleg dan ook. Wordt vervolgd.

"Ik ben twee keer bij dat beraad

HOP, Pieter Evelein

HOP, Pieter Evelein

BIOTECHNOLOGIE

KOEIEN VAN FOUTEN

Biotechnologie baart zorgen. Via laboratoriumingrepen wordt gewerkt aan "koeien met gouden horens". 't Liefst zouden biotechnologen 'n koe zien die geld schijnt. Dat de ontwikkeling van "superrassen" tot ernstige welzijnsproblemen bij dieren leidt, blijft vaak onvermeld. Variërend van versmalde erfelijke variatie tot noodzakelijke keizersnedes en afwijkingen als poolgebreken, maagzweren en onvruchtbaarheid. Daarom is de Dierenbescherming tegen. Wil u meer weten, bel dan 070 - 3 423 423 voor alle informatie over de gevaren van biotechnologie. Steun ons op giro 25685 o.v.v. "campagne biotechnologie" of word lid voor f 36,- per jaar. Postbus 85980, 2508 CR Den Haag. Tel. 070 - 3 423 423.

STOP DE BIOTECHNOLOGIE

db

dierenbescherming

Waarom Wim Kayzer niet deugt

Overall lezen we over Wim Kayzer, behalve in den Observant. Dit verbaast me omdat u allen Wetesjappers bent. Heeft niemand zich geërgerd? Werd niemand boos? Te druk met carnaval? In De Psycholoog maakte ik onlangs korte metten met Wimmie en ik doe dit voor het ingeslapen Limburg graag nog eens over. Mocht het allemaal te vlug voor u gaan, leest u er dan gerust De Psycholoog van februari nog eens op na. Bijna juichend reageerden ze op zijn uitnodiging: "Hoera, we mogen met Wim Kayzer praten! Dé Wim uit Nederland." Ja, een beetje verrast was hij wel. Zelf geeft hij al jaren geen interviews meer, liegt hij waanwijs tijdens het debacle met Gould. Twee weken daarvoor stond er een interview met onze nationale held in de VPRO-gids. Ook daarin koketteert Kayzer uitbundig. Hij weet inmiddels als enige wereldburger "welke functies in welke temporaalkwab" (?) gelokaliseerd zijn, het speelt hem dat hij niet dieper in kon gaan op de berinnering als "een soort falsificatie" (?) omdat hij "het hele wereldraadsel nog door moest nemen, vanaf Aristoteles tot nu en vanuit diverse disciplines". Hoe hij de groep heeft samengesteld? Puur op intuïtie. Waarom Sacks erbij moest? Geen idee, hij had "gewoon het gevoel". Kayzer interviewde zes gerenommeerde buitenlandse wetenschappers en probeerde enige weken terug met die zes tot een soort 'symbiose' te komen. Kayzer zou besluiten waar wij, intellectuelen, het aan het eind van de twintigste eeuw met zijn allen over eens zijn. Ook meende koning Kayzer admiraal de Nederlandse akademie van wetenschappers te moeten wijzen "waar de problemen voor pakweg de komende eeuw liggen" en "in welke richting naar oplossingen gezocht moet worden".

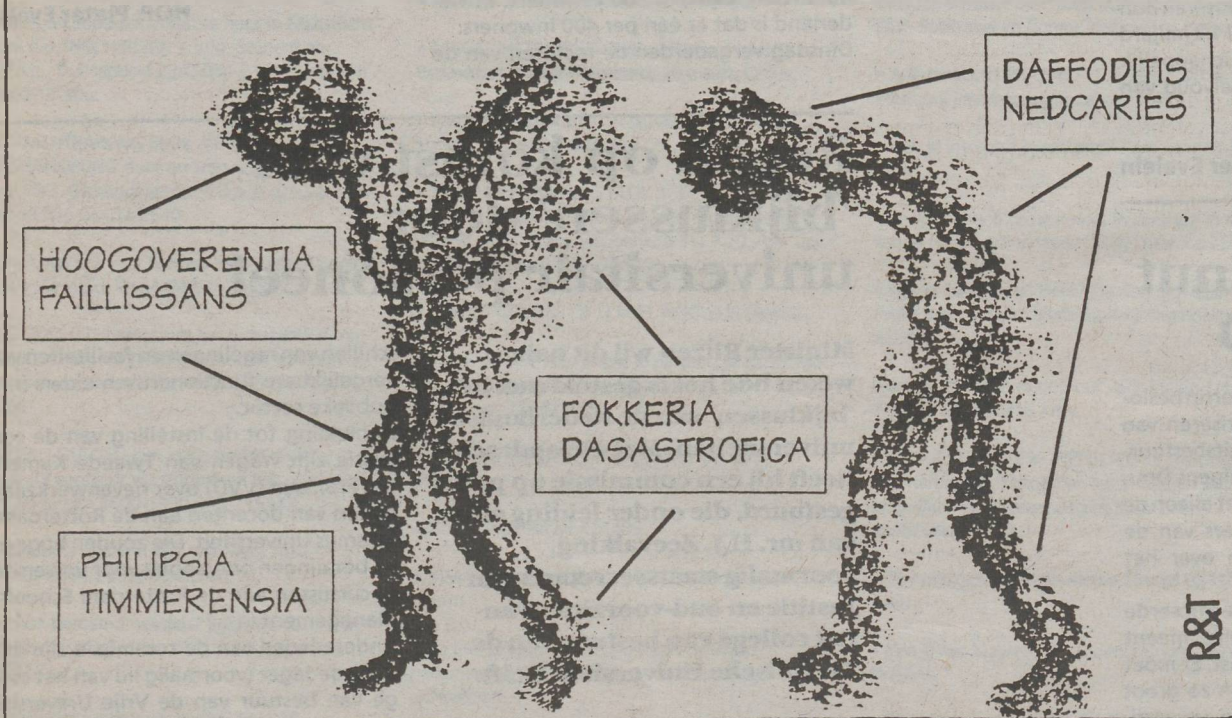
Wat is er toch mis met die Kayzer? Het is niet dat quasi-wetenschappelijke. De warrige brei van onbegrijpelijke zinswendingen was een vrijwel onvermijdelijk gevolg van de uit het hoofd geleerde citaten. Iemand heeft het recht om zichzelf voor lul te zetten, ik vond dat wel vermakelijk en ergerde me aan iets anders. Kayzer is fout omdat hij, onder het mom van 'wetenschap', niet luistert naar wat zijn gasten vertellen, maar wil weten wie zijn gasten zijn. Kayzer speelt de man en niet de bal.

Dyson vond dit lekker (meer dan de helft van de uitzending ging over zijn oorlogsverleden bij het Bomber Command van de RAF), Dennet werd erdoor in verlegenheid gebracht en Gould was zichtbaar beledigd. Het was beschamend om te zien. Stephen Jay Gould, een joodse jongen in New York, wilde vuilnisman worden, verzamelde schelpen en bezocht regelmatig het natuurhistorisch museum. Wat is daar nu interessant aan? De vijf jaar oude Gould raakte, net als vele andere kleuters, gefascineerd door dinosaurussen. Een ntezende buurman in het natuurhistorisch museum en een gebruikelijke jongensfantasie was volgens Kayzer "een beslissend moment in Goulds leven waar je moeilijk niet naar kunt vragen". Dat lijkt me helemaal niet zo moeilijk. Als Gould, zichtbaar geërriteerd, zegt "je moet mijn loopbaan niet ophangen aan een jeugdfascinatie, dat is onzin" zanikt Kayzer door "Toch is het een mooi verhaal". "Nee, het is een oervervelend verhaal en het doet niet ter zake" verzucht Gould. Kayzer blijft doorzetten over die "ontzagwekkende kennismaking" terwijl Gould wanhoopt "ik wil er niet over praten, please, let's come to intellectual issues". Ik had last van diepe plaatsvervangende schaamte, Kayzer daarentegen lacht schaaftig en legt nog even uit (sic!) "Ik wil een verband leggen tussen je werk en de jeugdervaringen die daarmee te maken hebben (curs. AJ)". Alsof dat laatste zo is en dat eerste nog niet duidelijk was. Hij dramt nog even door over de joodse erfenis van Gould, zijn opa en de schelpen. Dappere Gould houdt stand tegen dit schaamteloze offensief en met een ijdele, zelfingenomen zwiep slingert Kayzer uiteindelijk veertig procent van zijn vragen als onbruikbaar de huiskamer in. Kayzer doordringt de kijker ervan dat "de ontmoeting dreigt mis te lopen" omdat niet de persoon maar de wetenschap (waar het allemaal om begonnen was) centraal komt te staan. Daárom deugt Kayzer niet.

Doet het er iets toe of Descartes wel of niet een hond had? Wordt zijn theorie daar meer of minder waar van? Nee, natuurlijk niet. Het maakt ook niet uit of Kayzer een kanarie of een ekster heeft. Wat wel uitmaakt is dat Kayzer een reportage over wetenschap zou maken. Doet eigenliefde en groothedswaan werd dit een buitengewoon slechte reportage over mensen. Kayzer is schitterend verongelukt. En niet omdat hij geen hond heeft.

Anita Jansen

MANAGEMENTIA NERVOSA

Het levenswerk van een eigenzinnige man

Vorige week donderdag is dr. Sjeng Tans, oprichter van de Rijksuniversiteit Limburg, op 81-jarige leeftijd overleden. Hij werd in 1970 door minister van onderwijs Veringa gevraagd voorzitter te worden van de voorbereidingscommissie Medische Faculteit Maastricht. In die functie leidde hij de oprichting van de Rijksuniversiteit Limburg in goede banen. In 1976, toen de wet op de Rijksuniversiteit Limburg in werking trad, werd Tans de eerste voorzitter van het College van Bestuur. Dat bleef hij tot zijn 65ste verjaardag op 19 januari 1978.

Met Tans verdwijnt een levend monument uit de Limburgse samenleving. In de jaren na de oorlog, vooral de jaren vijftig, was hij een van de pioniers achter de opkomst van de Partij van de Arbeid in het katholieke zuiden. Tans profileerde zich als katholiek socialist, wat een vloek was in de dagen dat stemmen op de KVP vanaf de preekstoel onder dreiging van hel en verdoemenis werd bevolen als het elfde gebod. In 1954, toen de KVP het als enige voor het zeggen had in Zuid-Nederland, vaardigden de Nederlandse bisschoppen het beruchte 'Mandement' uit, waarin zij katholieken vermaanden geen lid te worden van de PvdA of de daaraan gelieerde vakbond VVV. Tans was het op één punt eens met de bisschoppen: de katholieken, met name de Limburgse, verkeerden in een achterstandssituatie en dienden zich daaraan te onttrekken, maar hij vond dat zij niet hun eigen ontwikkeling dienden door plaats achter KVP-aristocraten aan te nemen, voor wie macht en maatschappelijk aanzien bijna identieke begrippen waren.

Verstikking

Tans beschouwde de katholieke blokvoering als een maatschappelijk onjuist middel, dat tot verstikking moest leiden. Onder het motto 'katholiek én progressief' werd hij in 1946 tot lid van provinciale Staten gekozen, in 1954 tot lid van de Tweede Kamer en van 1955 tot 1966 bleef hij daarnaast lid van de Maastrichtse gemeenteraad. Als levend bewijs dat de PvdA definitief was doorgebroken in gebieden waar zij kort daarvoor vrijwel verboden was, werd Tans in 1965 gekozen tot voorzitter van de partij. In de vier jaar dat hij die functie vervulde was hij allermest onomvreden, maar zijn critici uit die tijd geven hem na dat hij de opstand van een nieuwe generatie (Nieuw Links) in de partij in de hand heeft weten te houden. Terwijl in andere landen de radicale vleugel in de sociaal-democratie geen aansluiting vond bij de partij, onderging de PvdA een veringskuur. Aan de rechterkant verloor weliswaar leden en stemmen aan DS'70, maar aan de linkerkant groeide zij uit tot de grootste partij van het land. Toen Tans in 1970 terugkeerde naar Maastricht, was het afgelopen met de verstikkende hegemonie van de KVP. Zijn benoeming tot voorzitter van de voorbereidingscommissie werd alom met waardering begroet en gezien als een erkenning van de nieuwe wind die door de provincie was gaan waaien. Hijzelf beschouwde de komst van de universiteit in Maastricht dé kans om het wegwerken van de 'Limburgse achterstand' van het sluitstuk te voorzien. Als komende mogelijkheid greep hij de kans aan om zijn inzichten op onderwijs- en gezondheidszorg - Tans was in de kamer de onderwijsspecialist van zijn fractie - te verwezenlijken.

Bewogenheid

Tans werd in 1912 geboren als zoon van een slager. De plaats waar zijn ge-

boortehuis stond - in Maastricht, en wel op het hoekje van de Boschstraat en de Breulingstraat - is volgens hem bepalend geweest voor zijn maatschappelijke beweging. In die buurt, onder de rook van de aardewerkindustrie, heerste de verpaupering: grote gezinnen in een of twee kamers, waar 's avonds voor het slapen gaan stro op de grond werd gespreid. Ondanks hun ellende steunden de arbeiders de Rooms Katholieke Staatspartij, die immers zoveel macht had dat zij iedereen die zich daartegen verzette, maatschappelijk kon uitschakelen. Tans ondervond dat zelf aan den lijve, toen hij na zijn studie Nederlands in Nijmegen probeerde een baan te vinden als leraar. In afwachting van werk en in een poging zijn kansen te verbeteren had hij een proefschrift over dialecten rond Maastricht geschreven, maar zelfs dat mocht niet baten. Ten einde raad wilde hij zijn geluk beproeven in Nederlands Indië, maar op de valreep bleek hij met TBC te zijn besmet. Tijdens een tweejarig verblijf in het sanatorium (van 1939 tot 1941) raakte hij ervan overtuigd dat levensbeschouwing en politiek op een andere manier met elkaar samenhangen dan de katholieke voormannen wilden doen geloven. In 1946 behoorde Tans tot de oprichters van de Partij van de Arbeid. In de jaren vijftig was er in Limburg een regelrechte hetze gegroeid tegen alles wat met de Partij van de Arbeid te maken had. Tans en zijn gezin werden in een sociaal isolement geplaatst. Een van zijn zonen wordt in 1978 door de voorganger van Observant, Maffius, als volgt geciteerd: „Het was niet zozeer een georganiseerde hetze, als wel een verzameling grote en kleine pesterijen, die vooral ten tijde van de verkiezingen in hevigheid toenamen. Mijn broer en ik werden door klagenoten voor communist uitgescholden en als we thuis voorzichtig een affiche van de PvdA voor het raam hingen, dan had de KVP er snel drie overheen geplakt.”

Toch had de 'verrader van de katholieke zaak' Tans intussen een baan als leraar kunnen krijgen, maar die had hij meer te danken aan het tekort aan leerkrachten dan aan zijn opvattingen. Op een gegeven moment moest hij zelfs constateren dat in andere lessen leraren hun leerlingen lieten bidden voor zijn zieleheil. In 1954 stuurde de directeur van zijn school hem een briefje waarin de verwachting werd uitgesproken dat hij uit het verschijnen van het Mandement wel zijn conclusies zou trekken. Dat deed Tans inderdaad: hij werd kamerlid.

Leraar

Toch is Tans altijd leraar gebleven. Als kamerlid gold hij als onderwijsspecialist, als partijvoorzitter profileerde hij zich als de man die de jeugd een kans wilde geven zich te ontplooiën en als oprichter van de achtste medische faculteit wierp hij zich op als onderwijshervormer. De beroemde en ook beruchte basisfilosofie, waarin de uitgangspunten van de faculteit werden vastgelegd, droeg met zijn vernieuwende kijk op onderwijs duidelijk het stempel van Tans. Dat gold overigens ook voor het andere belangrijke element van de basisfilosofie: de hervorming van de gezondheidszorg. Het idee om het wetenschappelijk onderzoek op te bouwen vanuit de werkelijke gezondheidsnoden van de bevolking (waarbij gezondheid veel meer werd benaderd als een maatschappelijke dan een lichamelijke kwestie) is echter veel minder tot uitvoering gekomen dan de onderwijsvernieuwing. Tans moest daar opnieuw aan den lijve ondervinden hoe sterk de gevestigde macht de touwtjes in handen had. Het idee om de gezondheidszorg decentraal te academiseren liep binnen de kortste keren stuk op de belangenstrijd die ontstond bij de academisering van het Annadalziekenhuis. Een poging van Tans om als hoogste vertegenwoordiger van de universiteit tegelijkertijd de belangen van het ziekenhuis te behartigen stuitte op zoveel weerstand

Tans ziet toe hoe koningin Juliana in 1976 haar handtekening zet onder de oprichtingsakte van de universiteit. Voor hem was dat moment de kroon op zijn strijd voor het wegwerken van de achterstand van Limburg (foto Frits Widdershoven)

onder de zittende specialisten, dat de traditionele scheiding tussen universitaire belangen en gezondheidszorgbelangen binnen de kortste keren in ere werd hersteld. En zo verging het ook met de plannen om in de gezondheidszorg de scheidsmuren tussen eerste en tweede lijn te slechten.

Eigenzinnig

Het zal nauwelijks iemand verbazen dat Tans, gezien zijn voorgediedenis, als een eigenzinnig en zelfs autoritair man door het leven ging, ook toen hij voorzitter van voorbereidingscommissie en later van het college van bestuur was. Hij zag de opbouw van de universiteit als een bijna persoonlijke aangelegenheid. Dat bleek met name toen vier jaar na de toezegging van Veringa om in Maastricht een universiteit te vestigen de zaak op losse schroeven kwam te staan. Uit nieuwe berekeningen was immers gebleken dat de andere faculteiten gemakkelijk konden voorzien in de behoefte aan artsen en dat het geld voor een nieuwe faculteit met bijbehorend academisch ziekenhuis voor betere doelen kon worden gebruikt. Het wordt als een persoonlijke overwinning van Tans beschouwd dat hij via een kunstgreep de vroegtijdige dood van de Rijksuniversiteit Limburg wist te voorkomen. Ofschoon de inwerkingtreding van de 'lex specialis' tot 1976 was uitgesteld, lukte het Tans om in 1974 de eerste studenten binnen te halen en daarmee het afstel bijna onmogelijk te maken. „Tot mijn eigen verbazing kregen we daar het geld voor,” vertelde hij achteraf.

„Hij was bezeten van zijn opdracht, op het fanatieke af,” herinnert de universiteitssecretaris van het eerste uur, drs. Ben Niessen zich. „Hij was altijd bezig met de universiteit. ik kan me niet herinneren dat hij ooit vakantie heeft genomen. Af en toe ging hij zijn zoon in Groningen opzoeken, dat was alles. Toen zijn pensionering naderde, kon je aan hem merken dat zijn vertrek hem niet lekker zat. Op zijn laatste werkdag, vlak voordat de afscheidsceremonie begon, zat hij nog stukken door te nemen en wilde hij alle brieven die de deur uit moesten, nog zelf ondertekenen.”

Jacques Herraets

Een rechte boom

Dr. Sjeng Tans, die vorige week overleed, was een man die rechtop ging, in meer dan één opzicht. Iemand die niet gauw boog, maar daarom nog niet onbuigzaam. Superieur in zijn ironie en relativeringsvermogen, blaaskakerij was hem vreemd. Zachtmoedig en tolerant, niet uit zwakte, maar als uiting van innerlijke kracht, gebaseerd op vasthoudendheid. Vol idealen en pragmatisch tegelijk. Een vriendelijke terriër, die aan broekspijpen hing zonder dat het meteen erg opviel. Maar hij hing er, en bleef er hangen, en langzaam scheurden de kleren van de ketzer. 'U hoort nog van mij,' hoorden zijn tegenstanders hem zeggen, wanneer ze hem in gesprekken en onderhandelingen voorlopig even ontsnapten. Sjeng Tans liet niet los.

Zijn geschilderde portret in de Salon van het Oud-Gouvernement, waarop hij ten voeten uit staat afgebeeld, vind ik als kunstwerk niet mooi. Maar Tans' houding is bijzonder goed getroffen. In de frêle gestalte op het doek zijn superioriteit en verlegenheid een ongewoon verbond aangegaan. Het is een innemend gezicht. Tijdens de uitvaartdienst, afgelopen dinsdag, klonken de laatste regels van psalm 92:

De rechtvaardige groeit als een palmbloom, als de Libanonceder omhoog; die, geplant in het huis van de Heer, in de hoven van God mogen groeien, maken nog in hun grijsheid nieuw lot. Groen zullen zij zijn en vol frisheid.

Zo'n rechte boom was Sjeng Tans. Maar niet alleen werd hij geplant, hij heeft ook geplant: idealen, voorzichtige utopieën, die vooral niet mochten woekeren. Maar groeien moesten zij wel, en gezien worden ook. De Rijksuniversiteit Limburg maakt van die idealen het nodige van zichtbaar. Psalm 92. In de geciteerde regels mogen we Sjeng Tans zeker herkennen. Maar horen doe ik hem ook in het gedicht 'De ceder' van zijn geestverwant Han G. Hoekstra. Het gedicht verscheen in 1946 en spreekt over de onverzettelijkheid van het ideaal, het droombeeld dat in de ranke, koninklijke ceder - geplant niet in 'Gods hoven', maar op een armetierige binnenplaats - zijn gestalte krijgt. Het gedicht is een rondeel, wat betekent dat de regel waarmee het begint een aantal keren herhaald wordt. In gedachten hoor ik de stem van Tans. Zelfs de herhalingen lijken wel van hem: ze typeren zijn vasthoudendheid. 'U hoort nog van mij.'

De ceder

Ik heb een ceder in mijn tuin geplant, gij kunt hem zien, gij schijnt het niet te willen. Een binnenplaats, meesmuilt ge, sintels, schillen, en schimmel die een blinde muur aanrandt, er is geen boom, alleen een grauwe wand. Hij is er, zeg ik, en mijn stem gaat trillen, ik heb een ceder in mijn tuin geplant, gij kunt hem zien, gij schijnt het niet te willen.

Ik wijs naar buiten, waar zijn ranke, prille stam in het herfstlicht staat, onaangerand, niet te benaderen voor noodlots grillen, geen macht ter wereld kan het droombeeld drillen. Ik heb een ceder in mijn tuin geplant.

Wiel Kusters

Embryo's

Ten gevolge van recente medisch-biologische ontwikkelingen is het mogelijk om aanstaande ouders, die het risico lopen dat hun kind door erfelijke afwijkingen gehandicapt zal zijn, via IVF en preimplantatiediagnostiek de mogelijkheid te geven een gezond kind voort te brengen. Nadat de bevruchting *in vitro* heeft plaatsgevonden, wordt op het achtcellige stadium van het pre-embryo preimplantatietechniek toegepast. Vervolgens wordt uitsluitend een pre-embryo zonder de onderzochte afwijking in de baarmoeder van de vrouw gebracht.

Volgens het artikel van J. Herraets kan men hiermee het volgende dilemma vermijden: een gehandicapt kind ter wereld brengen of een abortus laten uitvoeren. Dit geldt alleen indien men een pre-embryo niet erkend als menselijk leven, hetgeen de term "pre-embryo" suggereert. Indien men er vanuit gaat dat het leven vanaf de conceptie begint, is er in principe geen verschil tussen het vernietigen van een pre-embryo en een abortus.

Irene Welle,
Gezondheidsrisicoanalyse en
Toxicologie

De Leeuw

Het ziet er naar uit, dat college 1 van blok 1.4 nog lang niet is vergeten. Dit college, ons inziens het allereerste mislukte, heeft bij Eva kwaad bloed gezet; Eva vond het in Observant 23 namelijk nodig een 'eerste-klassertje' openlijk aan te vallen. Nou Eva, je ziet het: N. staat niet alleen!!

Egotripperij... Twee columns, en het laatste woord voor een 'babbeluurtje' (inderdaad, het woord college is niet gepast); is dat niet wat veel? Bovendien kan de 'almachtige' Eva het wederom niet nalaten, om haar Ego in haar tweede column op het eerste plan te stellen. Eva, N. was niet geïnteresseerd in jouw persoontje (wie wel!); N. stelde louter jouw 'college' aan de kaak!

Zwakzinnigheid... Uit de column in Observant 23 blijkt ook, dat Eva kennelijk niet intelligent genoeg is, om de kern uit het betoog van N. te halen en dit met relevante argumenten te weerleggen. Boeit ons de vakgroep van Eva?... Vinden wij je Amerika interessant?... NEEN!! Zolang je niet begrijpt dat het N. slechts te doen was, een gecorrigeerd beeld te scheppen van jouw babbeluurtje, ben jij die 'Dr.' voor je naam niet waardig; begrijpen wij niet hoe jij je bloktoltsen hebt kunnen halen.

Zielig... Als je dan zelfs nog zo zielig bent om te proberen een geschapen beeld in je column aan te vallen met pietluttige en irrelevante details..., als je jezelf alleen kan redden door N. persoonlijk aan te vallen..., Je krijgt *bijna* medelijden.

Slaafs?... Eva, hoe kun je ruim vierhonderd

studenten, die zelf kunnen beoordelen dat je college het aanhoren gewoon niet waard is, slaafs noemen? Geeft deze rebellie niet aan dat deze generatie studenten juist minder slaafs is, dan die van de jaargangen die je colleges wel kunnen 'waarderen'?!?

Incompetent... Eva, er zijn verscheidene colleges geweest, die uiteindelijk met een applaus zijn beëindigd; er zijn er, die normaal zijn geëindigd. Jouw college staat in negatieve zin op eenzame hoogte. Jij bent zeker de enige die nog niet door heeft, dat dodelijk saaie colleges niet worden geaccepteerd.

Columniste?... Voor iemand die pretendeert een goede columniste te zijn, moet het werk 'vd Laak' het dieptepunt uit de carrière zijn. Als inhoudelijke reactie op het betoog van N. is dit natuurlijk het voorbeeld van hoe het niet moet, maar ook over werkstukopdrachten moet Eva niets zeggen! Volgens het 'Groene Boekje' mag de feitelijke inleiding van een werk toch echt niet driekwart van de totale tekst bedragen (zoals in 'vd Laak')!

Vandaal... Het blijkt wel, dat slechts een collegehoofden verantwoordelijk is voor het mislukte college, en dat is:

Persona non grata... Eva, als je dan zo verrukt bent van Amerika, veel eerstejaars GW betalen aan je ticket mee, maar ROT ALSTJEBLIEFT OP!!!

107
namens vele eerstejaars

P.S. Op een punt heeft Eva gelijk... Meer kritiek op de column is wenselijk!!

Prof. Jan Rotmans

Met stijgende verbazing en verontwaardiging lezen wij in de Observant van 28 februari j.l. het interview met prof. Jan Rotmans. Hierin gaf hij op niet mis te verstane wijze zijn mening over "de Maastrichtse milieustudent". Wij vragen ons echter af waar die mening op gebaseerd is met name als het volgende in acht genomen wordt:

In de tijd die prof. Rotmans hier aan de RL werkzaam is, zijn zijn activiteiten beperkt gebleven tot enkele colleges per jaar en het geven van 1 keuzeblok dat door nog geen 6 studenten gevolgd werd.

Deze mate van persoonlijk contact met studenten is statistisch gezien ontoereikend om uitspraken te kunnen doen over het gehele cohort van ruim 100 MGK-studenten. De conclusie die wij als "milieustudent" hieruit moeten trekken is dat prof. Rotmans voor een wiskundige weinig feeling heeft voor de statistiek. Bij zijn uitspraken zetten wij dus grote vraagtekens temeer omdat wij zelf zeer goed op de hoogte zijn van onze capaciteiten.

Maar ja, zoals statistiek geen hoofdbestanddeel vormt van de wiskunde, zo vormen wiskunde en informatica geen hoofdbestanddelen van de studie MGK. Met andere woorden.....de pot verwijt de ketel. En om tot slot op de woorden van prof. Rotmans zelf terug te komen: Ja Jan, je kunt inderdaad beter in een weiland voor een groep koeien gaan staan praten in plaats van hoogleraartje spelen.

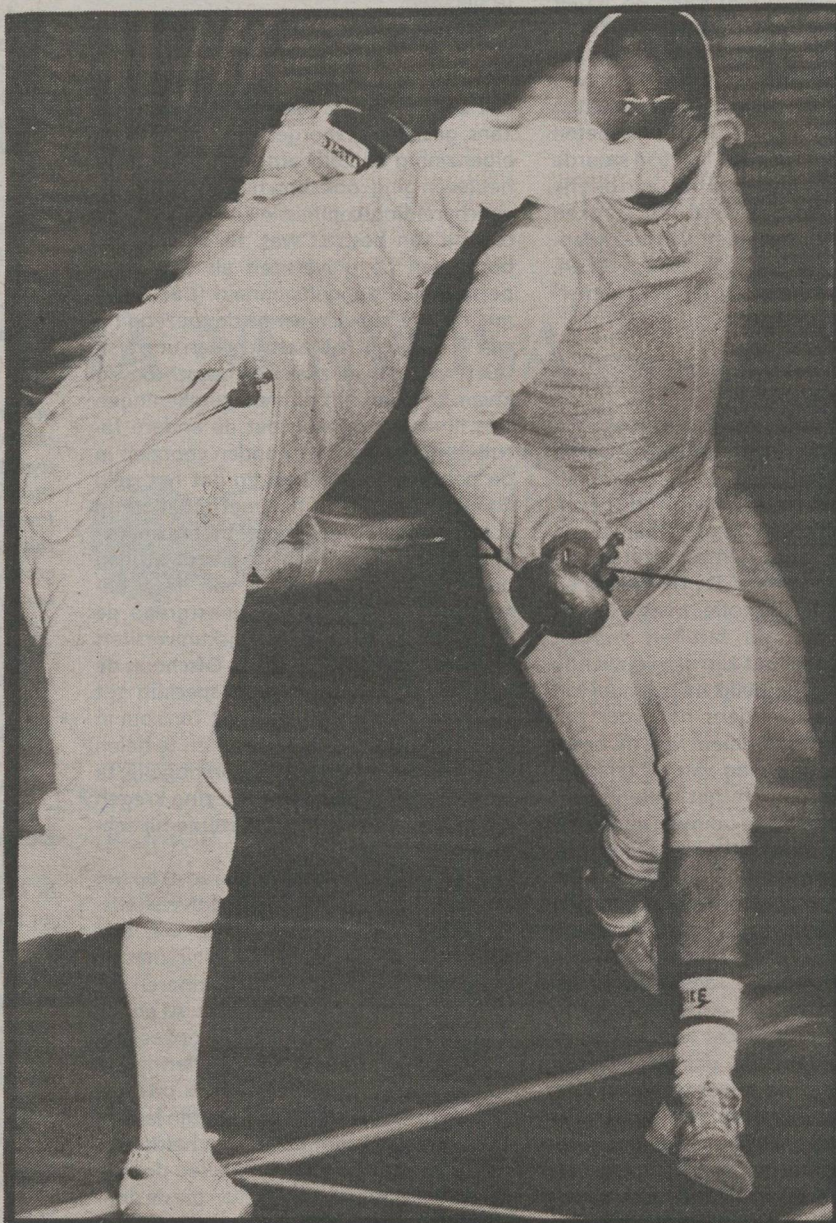
Hannie Berghs 4e jaars MGK
Anita van den Oetelaar 3e jaars MGK

Het prik-kend-zweet

In de kleedkamer van sportbal Oostermaas liggen een paar gitaarhoezen. Hoe kan dat nou, ik was toch op weg naar een schermtraining van de Maastrichtse Akademische Schermvereniging Incontro (MAS Incontro, dat is Italiaans voor "in gevecht"). In de gymzaal hoor ik echter geen gitaargepingel maar wapengekletter. Die 'gitaarhoezen' zijn dus bedoeld voor het opbergen van de wapenuitrusting.

Voordat de student-schermers de zaal betreden voor een gezamenlijke training met burgerschermvereniging La Raptière, is er een strijd gaande tussen twee minderjarigen. Ranke witte figuurtjes springen en prikken onder toezicht van ouders, een trainer en twee scheidsrechters. Scheidsrechters zijn bij het schermen erg belangrijk. Het gevecht gaat zó snel dat de strijders zelf niet precies kunnen volgen wat ze allemaal uitrusten. Na elk gescoord punt doet daarom de scheidsrechter uitgebreid verslag. Bijvoorbeeld hoe de aanval verliep (attaque), hoe die weer werd afgeslagen (parade) en hoe de tegenaanval uiteindelijk werd ingezet (riposte). De schermers mogen daar geen commentaar opgeven want praten achter het masker is absoluut verboden.

Om een uur of acht druppelen de eerste studenten zo'n beetje binnen. Anouk Giesberts schermt al drie jaar. "Toen ik begon met studeren ben ik voor de grap een keertje naar een beginnerscursus gegaan. En je ziet, ik zit er nog steeds." Maar Anouk is allang geen beginner meer. Eerder een vrouwelijke uitgave van Zorro. Een andere studente vertelt dat ze is gaan schermen omdat het niet zomaar een domme sport is: "Je bent eigenlijk aan het schaken met je lichaam. Je moet sterk zijn, en soepel en snel kunnen bewegen, maar je moet ook ontzettend hard nadenken." Weer een ander vertelt dat haar belangstelling al vroeg is gewekt door de floretten van opa waar ze als kleuter al mee speelde. Dan is het tijd voor een warming-up. Trainer Pierre Salden legt vooral de nadruk op de bovenbenen. Die hebben het zwaar tijdens het schermen, want als het goed is sta je constant met gebogen benen. Per ongewapend paar wordt dan nog even de uitval (fente) geoefend. Eerst in stelling staan. Linkervoet dwars, rechtervoet daar haaks op. Dan door de kniën. Linkerhand bengelt bij het linker oor. Rechterhand moet het borstgebied afdekken. Bij een uitval breng je alleen het rechtergedeelte van je lichaam naar voren. Een heel verhaal. Maar als je

(foto Nelis Tutkey)

bet door hebt, ziet het er heel echt uit.

Na de warming-up kunnen de schermers kiezen tussen 'elektrisch' of 'mechanisch', termen die je verwacht bij een doodstraf, maar hier gaat het om keuze tussen een clubgenoot of een stroom-circuit als scheidsrechter. Bij het elektrisch schermen moeten de partijen zich hullen in een hesje met koperdraad. hun ruggen komen allerlei draden die door een katrol steeds op de goede lengte gehouden worden, zodat Robin Hood niet struikelt over de kabels. Raak je met de floret de in koper gebulde romp van de tegenstander, dan wordt het stroom-circuit verboden en gaat er een zoemer: Touché.

"Eigenlijk is schermen heel simpel", vertelt Pierre, "moet je tegenstander raken zonder dat je zelf geraakt wordt. Het zijn de regels die het ingewikkeld maken. Je mag alleen met gestrekte arm steken. Er zijn over de twintig verschillende verdedigings-, en aanvalstechnieken. En er heerst een enorm spanningsveld tussen de strijders. Want als je tegenstander nadert om te steken, kom je natuurlijk ook in het bereik van zijn scherpe punt. Al die regels zorgen ervoor dat er nog steeds meer mensen voetballen dat schermen. Daarnaast is de uitrusting ook nog vrij duur. De kleren zijn gemaakt van een soort kevlar dat heel wat Newtonen kan weerstaan en het masker is van keihard staal. Maar beginners kunnen rekenen op een oefenuitrusting van de LVES", zegt Pierre terwijl hij genietend toekijkt hoe een strijd tussen twee van zijn pupillen steeds fanatieker wordt. Als de strijd is beslist geven de strijders elkaar beleefd de linkerhand. "Ook aan het begin van een gevecht geef je elkaar de ongewapende hand. Dat is om te voorkomen dat je even flink gaat knijpen waardoor je tegenstander met een gekneusde hand aan de strijd begint", legt Pierre uit.

De beginnelingen schermen allemaal met een floret. Dat is het lichtste en kortste wapen. Als trefvlak geldt hierbij alleen de romp. De gevorderden mogen met de degen (met bloedgeul), waarmee je in het hele lichaam mag prikken. Floret en degen zijn beide steekwapens. Je kan alleen scoren met de punt. Daarnaast is er nog een slagwapen, de sabel. Elk slag, stoot of prik in het gebied boven de heupen is toegestaan. Deze regel stamt uit de riddertijd. Die zaten vastgebonden op hun paard, dus als ze in hun benen geraakt werden konden ze nog best een tijdje mee.

Cbris van der Gr...

Strijdende partijen in agressiedebat slaan elkaar niet meer de koppen in

Zit er iets vreemds in de hersenpan van agressieve 'patiënten'?

Al ging het er die vrijdag voor carnaval niet echt agressief aan toe, aanhangers van Freud, psycho-sociaal georiënteerde wetenschappers en hun medisch-biologisch ingestelde tegenstanders sloegen elkaar soms hard om de oren. Met argumenten, wel te verstaan, want op een symposium over agressie, georganiseerd door de Vereniging Belangenbehartiging voor Geestelijk Gezondheidskundigen horen de handjes thuis te worden gehouden.

Het enfant terrible binnen deze discussie is prof. Herman 'Het Kanon' van Praag. Ooit moest hij onder politiebegeleiding de zaal verlaten waar hij wat agressie had opgewekt met zijn pleidooi voor meer onderzoek naar medisch-biologische aspecten van gestoord gedrag. Maar nu laat de blauwe zaal hem rustig zijn gang gaan, wat de toehoorders een complimentje van de meester oplevert: "U kunt uw agressie beter reguleren dan uw collega's in de jaren zeventig."

Over de regulering van agressie wil prof. P. Defares van de Universiteit van Amsterdam het ook hebben. Terwijl de organisatoren van het symposium fotootjes van elkaar knippen en elkaar bedanken voor de tomeloze inzet bij het totstandkomen van al dit moois, legt Defares zijn sheets in de juiste volgorde. Sheets die zijn betoog moeten illustreren dat agressie een psycho-sociale oorzaak heeft. Maar, zo beweert Defares, stress (agressie is een vorm van stress) uit zich fysiek: een gedereguleerde ademhaling. Volgens eigen onderzoek is het zelfs mogelijk om door een aangeleerde ademhalingsregulatie tot een grote mate van ontspanning te komen en zo een stressbuffer te creëren dat angst en agressie doet tegenhouden.

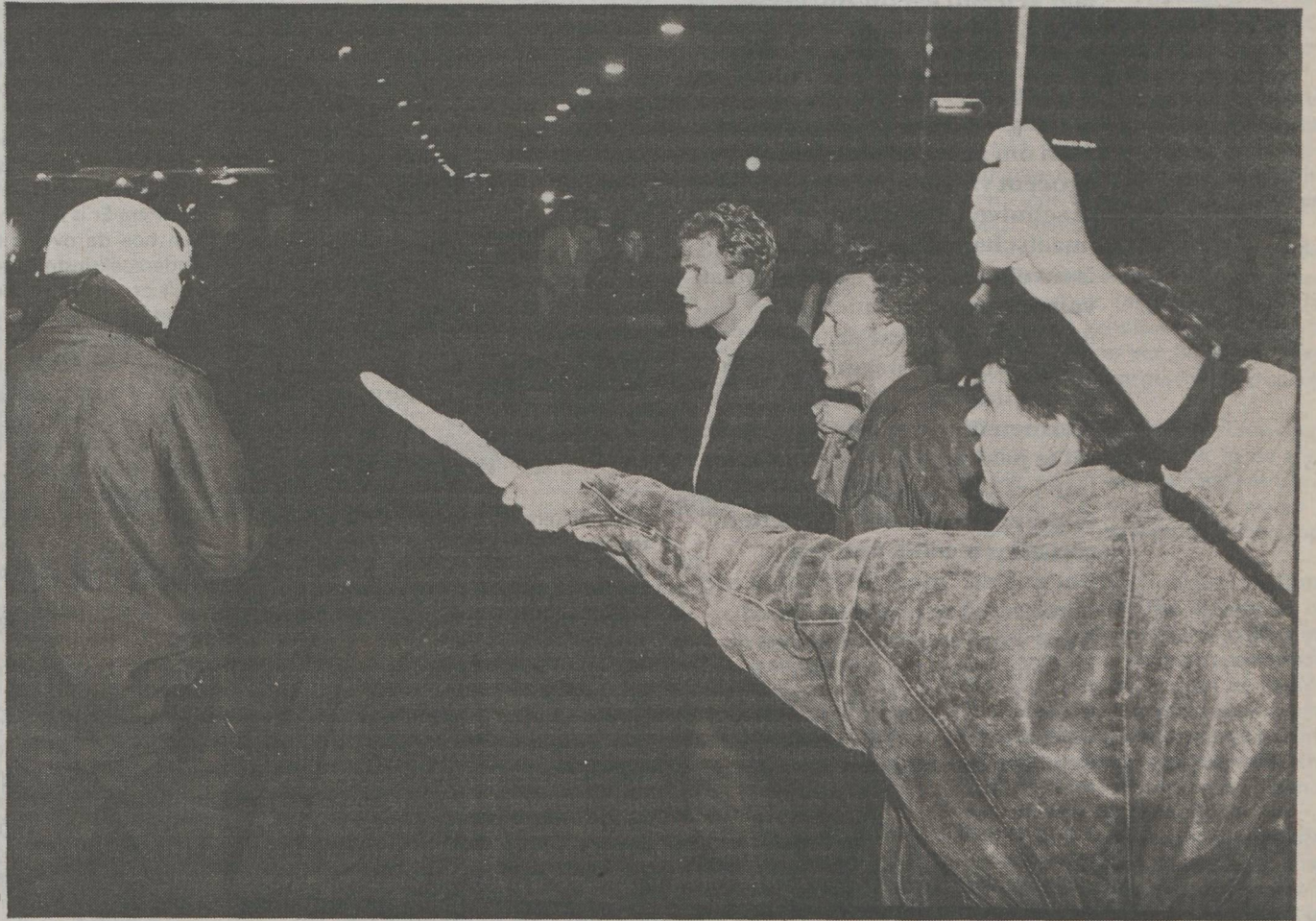
Ongelukkige jeugd

Defares bewandelt de begane paden als hij agressie verklaart vanuit een ongelukkige jeugd. Hij krijgt daarbij steun van de derde hoofdrolspeler van de ochtendsessie van het symposium: drs. P. Wijts, werkzaam bij de Riagg. Wijts is psychanalyticus en hij probeert dan ook een Freudiaanse verklaring te geven voor agressie. Volgens Freud ontwikkelen zich het jonge kind twee driften: een libido en een doodsdrijf, seksualiteit en agressie. Een normale ontwikkeling gaan beide driften een fusie aan. Wijts: "Zonder samengaan van die twee kan het individu niet goed functioneren: seksuele drift zonder een bijmenging van agressie leidt niet tot de noodzakelijke 'verovering' van een seksuele partner. En andersom: zonder libidieuze banden met anderen zouden onze agressie grenzeloos uitleven. We zouden ons ten opzichte van anderen als gijzins in omdat we ook van ze houden." Ook Defares zoekt de oorzaak van agressie in de vroege ontwikkeling van het kind: een kind dat niet wordt opgevoed, verwaarloosd of mishandeld, heeft niet genoeg om liefde te hebben. Hij weet niet beter dan dat de omgang met een ander bestaat uit het vernederen van die ander: van het doden tot doodmaken. De top van het agressief gedrag ligt tussen de achttien en de twintig jaar, als de laagte van het zelfvertrouwen en de kracht van het lichaam elkaar optimaal en levensgevaarlijk stimuleren. Daarna wordt het minder, juist omdat de agressor een relatie krijgt, leert wat liefde is voor een kop koffie. Van Praag weet niet hoe hij het heeft: "Maar vindt u dan niet dat ik mij op een hellend vlak begeef?", probeert hij, smekend om een reactie. Nee, dat vinden wij blijkbaar niet.

Anti-agressiepil

Van Praag bevestigt noch ontkent de veranderingen van zijn collega's. Een moeilijke omgeving, een gewelddadige omgeving, hij zal deze van buiten werkende factoren niet uit. Maar één ding weet hij zeker, en dat is dat er bij zowel homicidale als bij andere 'patiënten', iets vreemds aan de hersenpan is onder de hersenpan. Hij spreekt over 'patiënten', en legt hiermee de steun voor zijn medisch-biologische

(foto Nelis Tutkey)

benadering van gedragsstoornissen. Van Praag heeft ontdekt dat depressieve en gedragsgestoorde patiënten weinig 5-HIAZ in hun liquor (hersenvocht) hebben. Nu zegt dat 5-HIAZ gehalte op zichzelf niets, zegt Van Praag. Veel belangrijker is om te zien waar die 5-HIAZ vandaan komt. Er volgt een uiteenzetting in chemische turbotaal ("Je challenge de receptor, je hit hem als het ware") en hocuspocuspilatuspas: 5-HIAZ blijkt een afvalproduct te zijn bij de serotonine-stofwisseling. En serotonine is een belangrijke neurotransmitter: de rolletjes waarop, als het goed is, de informatie-uitwisseling in de hersenen loopt.

De genezing is nu kinderlijk eenvoudig: vergroot de synthese van serotonine en activeer de serotonine-receptoren. Dat kan met een pil, Van Praags 'anti-agressiepil', zoals sceptici hem noemen. "Werkt bovendien tegen een breed scala van psychische aandoeningen", prijst Van Praag zijn pil. "Koop Hollandse waar, dan helpen wij elkaar." En met een beetje bravoure: "De psychomedische praktijk is nog veel te diagnostisch ingesteld. De therapeut stelt de diagnose vast en er volgt een therapie, al dan niet met medicijnen. Ik heb ontdekt dat een gestoorde serotoninehuishouding ten grondslag ligt aan vele gedragsstoornissen en depressies, dwars door alle diagnostische categorieën heen. Als een therapeut mij vraagt: 'geef mij een diagnose', dan zeg ik: 'geef mij maar alle diagnoses'". Van Praag benadrukt ten overvloede (en omdat hij de zaal in vrede wil verlaten) dat aan gestoord gedrag weliswaar vaak een gestoorde persoonlijkheid of ontworpen levensomstandigheden ten grondslag liggen, maar dat er blijkbaar ook sprake is van biologische disfuncties in de hersenen. Het publiek vindt het allemaal in orde en vraagt zich geuwend af wanneer het tijd is voor een kop koffie. Van Praag weet niet hoe hij het heeft: "Maar vindt u dan niet dat ik mij op een hellend vlak begeef?", probeert hij, smekend om een reactie. Nee, dat vinden wij blijkbaar niet.

Onethisch

Dr. (door de organisatie tot 'prof.' geborstspeld) Mark van der Gaag vindt Van Praags uitspraken wel "onethisch". Van der Gaag is klinisch psycholoog en gedragstherapeut in het psychiatrisch ziekenhuis Endegeest te Oegstgeest. Hij viel pas halverwege de lezing binnen en heeft dus maar

gezwegen toen Van Praag om tomaten vroeg, maar hij noemt desgevraagd het vlak waar Van Praag zich op begeeft "levensgevaarlijk hellend". De grootste fout die Van Praag maakt volgens Van der Gaag, is dat hij agressie beschouwt als een ziekte, als een biologische disfunctie, in plaats van als een "condition humaine". Je mag best onderzoek doen naar biologische substraten van afwijkend gedrag, vindt Van der Gaag, maar dat betekent nog niet, dat als je wat vindt, je het dan ook maar meteen moet uitroeien. "Via een anti-agressiepil kom je dan al heel snel bij de anti-homopil. Want ook homoseksualiteit blijkt biologische kenmerken te hebben." Van Praag doet volgens hem aan symptoombestrijding, en dat ook nog met een medicijn dat weinig selectief werkt: "De pil van Van Praag spoelt rücksichtslos door het hele lijf. Dat kan nooit goed zijn." Beter is volgens hem om door te gaan op de oude, 'nosologische' voet: vaststellen aan welk syndroom een patiënt lijdt en hem, als het nodig is, behandelen met medicijnen. Als de oorzaak wordt behandeld, zal het symptoom, de agressie, vanzelf verdwijnen. Van der Gaag: "Je gaat die Servische verkrachters toch ook niet allemaal een Van Praagpil geven?"

Testosteron

Jongens zijn agressiever dan meisjes. En niet alleen omdat zo hoort, maar ook omdat jongetjes meer testosteron hebben dan meisjes. En testosteron, zo blijkt uit dierproeven, verhoogt de seksuele motivatie én stimuleert agressief gedrag. Hoe dat bij de mens precies werkt, is lastig na te gaan omdat je nu eenmaal moeilijk kunt gaan zitten knoeien met hormonen, zo vertelt na de rijk gecaterde middagpauze de Amsterdamse assistent in opleiding aan de faculteit der psychologie drs. Stephanie van Goozen. Of de proefpersoon moet daar al zelf om vragen, zoals transsexuelen dat doen. Bij 22 vrouwen die man wilden worden werden flinke hoeveelheden testosteron toegediend en inderdaad: naast een duidelijk toegenomen libido werd ook de agressiegevoelens groter. Dat het niet kwam tot een daadwerkelijke uitbarsting van geweld was te danken aan een compensatie van het boosaardige gevoel door gevoelens van tevredenheid over de zich aankondigende lichamelijke veranderingen.

Domme agressieve vrouwtjes

Onderzoek in Amerikaanse gevangenissen wees uit dat inbrekers een lager testosterongehalte hadden dan moordenaars. En dat gold ook voor de vrouwen: hoe gewelddadiger het delict waarvoor ze zaten, hoe meer testosteron in hun bloed werd aangetroffen. Over de kip of het ei wilde Van Goozen meer weten en het leek haar interessant om na te gaan of de agressiegevoelens van vrouwen met een hoog testosterongehalte groter is dan die bij vrouwen met een lage spiegel. En of vrouwen agressiever worden als de testosteronspiegel stijgt. Dat stijgen gebeurt bij iedere vrouw een aantal dagen voor de menstruatie, en sommigen hebben daar zo'n last van dat het een premenstrueel syndroom (PMS) werd genoemd. Hoe krijg je vrouwen boos? Niet door ze dat van te voren te vragen, dacht Van Goozen. Zij bedacht een onderzoekstelling waarbij de vrouwen naar het lab werden gelokt met het verhaaltje dat er een onderzoek naar PMS werd gedaan. In werkelijkheid werden ze er op verschillende momenten in hun menstruele cyclus boos gemaakt: uren wachten in snikhete ruimtes, de onderzoeker gaat een glaasje water halen maar komt nooit terug, door het tijdverlies krijgen de vrouwen de opdrachten niet af, de onderzoeker vindt hen maar domme vrouwen, de vrouwen moeten minutenlang boven hun macht een apparaatje stilhouden: "Stil! Stiller! U kunt nog niet eens een apparaatje stilhouden!", blaft de hoogst irritante onderzoeker. Domme zenuwachtige vrouwtjes, zo moesten ze zich voelen.

De vrouwen werden boos. En hoe meer testosteron in hun bloed zat, hoe bozer ze werden. Een "biologische disfunctie", zou Van Praag dit noemen. Maar Van Goozen wil geen anti-agressiepil die werkt op het testosterongehalte van kwaadwillende types: "Testosteron is slechts één verklaring. Het meest rigoureuze testosteronverlagende middel is castratie. Dat deden ze in de jaren '50 in de VS en Canada. Vanzelfsprekend daalde het testosterongehalte in het bloed van de castraten en het verkrachten lieten ze ook. Maar het agressief gedrag kwam weer even hard terug, zij het in een andere vorm."

Wim Ortjens

„Je mag onderzoekers best om verantwoording vge

Minister Ritzen gaat zich bemoeien met de koers van het universitaire onderzoek. Twee jaar geleden gaf hij zijn eerste schop tegen het heilige huisje van de vrijheid van onderzoek. En nog steeds stuiten zijn sturingspretenties op verzet. Een plan om jaarlijks met drie procent van het onderzoeksgeld te schuiven, op grond van 'maatschappelijke prioriteiten', is nu uitgesteld tot na 1994. Maar van de baan is het niet. Aan topambtenaar dr. P. Tindemans vroegen we waar Ritzen nu eigenlijk heen wil. De plannen lijken wat bescheidener uit te pakken. Men beseft dat de universiteiten, net bezig onderzoekscholen op te zetten, niet alles tegelijk kunnen. Bovendien "moet de politiek niet denken dat ze over een breed front van vakgebieden even de prioriteiten zal aangeven". Een gesprek over de invloed van tijdgeest en geldtekort op het wetenschapsbeleid.

Maatschappelijke relevantie. In de jaren zeventig voerde menige vakgroep er overloze discussies hierover. Wat had de samenleving aan onderzoek naar de structuur van een exotisch indianentaaltje, of aan kennis over het tastzintuig van de bromvlieg?

In het no nonsense-tijdperk verstomden deze discussies. Wie kon, haalde contract-onderzoek voor bedrijven of overheden

binnen. Maar aan het eigen universitaire onderzoek werd als enige eis gesteld dat het kwaliteit had. De koers mocht de universitaire wereld zelf uitmaken; alleen in dure vakgebieden werd enige druk uitgeoefend om tot taakverdeling te komen. Wie het Wetenschapsbudget 1993 open slaat, waant zich weer terug in de jaren zeventig. "Meer dan voorheen daagt de samenleving het wetenschappelijk onderzoek uit", luidt de aanhef. Genoemd worden milieuproblemen en de behoeften van economie, technologie en gezondheidszorg. Het beleidsstuk spreekt van een 'strategisch onderzoeksbeleid' waarin ook de universiteiten een rol moeten gaan spelen. En geeft al wat accenten aan. Meer geld voor verkeersonderzoek, minder voor chips en meer voor informatica. En vooral ook: extra aandacht voor milieu- en energieproblemen.

Urgentie

"Ja, in zekere zin zijn we terug bij de pretenties van de jaren zeventig", zegt dr. P. Tindemans, sinds twee jaar Ritzen's topambtenaar voor het wetenschapsbeleid. Hij is van huis uit theoretisch fysicus maar werkt al in Zoetermeer sinds 1976.

"Wat je ook nu internationaal weer ziet, is het gevoel van urgentie. Dat men zich afvraagt: hebben al die investeringen in onderzoek wel opgeleverd wat we verwacht hadden? Tegelijk blijft men onderzoek heel belangrijk vinden. Maar er is behoefte aan sturing. Onderzoekers zullen meer rekening moeten geven - ook over de invloed van hun werk op de maatschappij."

Dat er een andere wind opsteekt in het wetenschapsbeleid, komt ook door een reorganisatie die minister Ritzen liet uitvoeren. In Duitsland en Frankrijk lagen fundamenteel en toegepast onderzoek al sinds lang in één hand; maar bij ons hadden de universiteiten hun eigen loket - en bleven

ze praktisch buiten schot bij het algemene wetenschapsbeleid. "Die scheidslijn is verdwenen", aldus Tindemans. "Dus kan er een samenhangend beleid komen voor het hele scala van fundamenteel tot toegepast onderzoek. Ook de link met het technologiebeleid is nu makkelijker te leggen."

"Dus ja: ambitie en pretenties zijn er weer volop", recapituleert hij. "Maar in de vormgeving van het beleid is er een groot verschil: het moet beslist minder blauwdrukachtig dan velen in de jaren zeventig dachten. Er is nu een veel helderder beeld van hoe de overheid moet omgaan met onderzoekinstellingen. Autonomie is een rode draad van het beleid geworden." Van bovenaf opgelegde plannen zijn uit den boze: ze werken alleen maar verlamdend. Als voorbeeld noemt hij TNO: vroeger zaten daar 30 zetbaasjes van de overheid aan allerlei touwtjes te trekken. "Die zijn er allemaal uitgegoot. Nu zit er nog n man in de Raad van Toezicht. De overheid richt zich op inhoudelijke afspraken over de grote lijnen van het onderzoek." De illusie van directe sturing is er niet meer bij. En zo moet het straks ook gaan bij de universiteiten.

Dirigisme

Geen directe sturing, maar een dialoog over grote lijnen. Daarbij past ook het systeem van toekomstgerichte verkenningen dat momenteel wordt opgezet. Tindemans: "Het gaat om consensusvorming. Je zegt: onderzoekers, probeer nou eens zelf op 'n rij te krijgen wat de relevante trends in het vakgebied en zijn omgeving zijn - en wat de consequenties moeten zijn." Daarna pas komt de overheid met prioriteiten - die grotendeels berusten op wat er leeft in het onderzoek.

Het klinkt zachtaardig. En zo zagen de universiteiten het ook, toen Ritzen twee jaar terug met zijn plan voor een 'dialoog' kwam, die tot globale afspraken moest lei-

den.

Maar afgelopen najaar joeg de minister bestuursleden alsnog in de gordijnen met plan dat veel meer sturing dan dialoog vatte. Via de bekostiging wilde hij el maximaal 3 procent universitair onderzoeksgeld (of: 50 miljoen gulden) verschuiven, op basis van maatschappelijke prioriteiten. De enige inbreng van de versiteiten in deze 'dynamisering' lede ze zelf moesten kiezen op welk onderze bezuinigden, en dan met nieuwe nen mochten dingen naar het afgerond onderzoeksgeld.

Het plan riep boze reacties op: was die dialoog? In ambtelijk overleg bod ministerie daarna wat in. De 3 procent roming zou geen landelijk streefcijfer maar een 'echt' maximum. Elke universiteit zou eerst de kans krijgen om binnen muren de nieuwe prioriteiten te volgen in het Wetenschapsbudget kondigde aan nog twee jaar rustig aan te willen met het nieuwe systeem. Voor de termijn leek er echter weinig veranderde universitaire kring bleef het verwijde me klinken.

Forse uitspraken

Er wordt nu weer over de kwestie over En afgaand op Tindemans bindt Z meer nog wat verder in: "Over de uitpunten zijn we het nu eens. Er is voor, dat de minister het universitaire onderzoek wil betrekken in het wetenschapsbeleid. Aan de andere kant hecht de versiteiten aan hun vrijheid van onderzoek - en zitten ze midden in grote veranderingen."

Volgens Tindemans wordt er 'alleen gezocht naar een bevredigende uitwerking hoe formuleert de minister straks prioriteiten en hoe wordt dat vertaald in onderzoeksplannen? Die discussie zal nog wat maanden kosten. "Maar ik heb ve de rol

Flexibel, daadkrachtig en geloofwaardig?

Universiteiten voor vuurproef met nieuwe onderk

Onderzoekers in vier vakgebieden zijn dit jaar proefkonijn in een nieuw stelsel van onderzoeksbeoordeling. Historici, psychologen, biologen en werktuigbouwers mogen de spits afbijten. Het mooie maar ook vermoeiende is dat de disciplines over de aanpak mogen meedenken. Hun bestuurders worstelen dus met vele vragen: hoe moet het onderzoek ingedeeld? Hoe en door wie laten we de kwaliteit meten? En mogen de experts komen pottekijken? Maar op de achtergrond speelt een veel fundamentele vraag: zijn de universiteiten wel in staat om zelf de kwaliteitsselectie te organiseren die de politiek van hen verlangt?

Twee jaar geleden konden de instellingen in een akkoord met minister Ritzen het gevaar bezweren dat ze de zeggenschap over een groot deel van hun budget moesten afstaan aan onderzoeksfinancier NWO. In ruil daarvoor beloofden ze een selectiever onderzoeksbeleid, waarin goed en belangrijk onderzoek een forse streep vóór kreeg. Die belofte moet nu worden ingelost. En de politiek kijkt ongeduldig toe.

De nieuwe cyclus van onderzoeksbeoordeling die dit jaar begint, vervangt het stelsel van 'voorwaardelijke financiering' uit de jaren tachtig. Dit VF-stelsel, waarin elke

universiteit zijn meest gedegen onderzoek onderbracht en liet beoordelen, heeft wel tot betere organisatie en bescherming van het onderzoek geleid. Maar van het 'voorwaardelijke' kwam weinig terecht. Wie in de VF zat - en in de exacte hoek waren dat hele faculteiten - zat gebeiteld. Voor een zo tijdrovend systeem was dat te mager, vonden zowel de politiek als veel onderzoekers.

Weerzin

Vorig jaar had de opvolger van de VF moeten beginnen, was de afspraak. Maar dat kwam er niet van, omdat in 1991 het nieuwe verschijnsel van de onderzoekscholen de universiteiten in beslag nam. Inmiddels is de rust weergekeerd. Voorlopig zitten maar enkele procenten van het onderzoek in een 'school'. Een landelijke beoordeling blijft nodig.

Toch tonen veel onderzoeksleiders weerzin tegen de nieuwe cyclus. Sommigen roepen dat ze nu al op vier niveaus worden geëvalueerd: door faculteit en universiteit, onderzoeksfinancier NWO en de KNAW-erkenningscommissie onderzoekscholen. Is een vijfde circus dan geen energieverspilling?

Nee, legt de Maastrichtse rector magnificus prof. mr. M.J. Cohen geduldig uit. Hij is voorzitter van de meest betrokken VSNU-commissie en lid van de werkgroep die de onderzoeksbeoordeling moet voorbereiden. "Natuurlijk vinden mensen het niet leuk om van hun werk gehaald te worden. Zo hoort het ook. Maar er is nu eenmaal afgesproken al het universitaire onderzoek te beoordelen. Zo'n compleet overzicht per vakgebied maakt NWO niet; en de commissie onderzoekscholen doet dat evenmin. Die beoordeling is belangrijk voor goed

onderzoeksbeld - en nodig om ons maatschappelijk te verantwoorden."

Produkt

Veelomvattend wordt de nieuwe cyclus vooral omdat het niet louter de categorie 'hoogwaardig' onderzoek betreft, maar alle universitaire research. Veel alfa- en gamma-onderzoek moet er nu voor het eerst aan geloven. Doch verder is gekozen voor een vrij bescheiden opzet. Een plan om net als bij

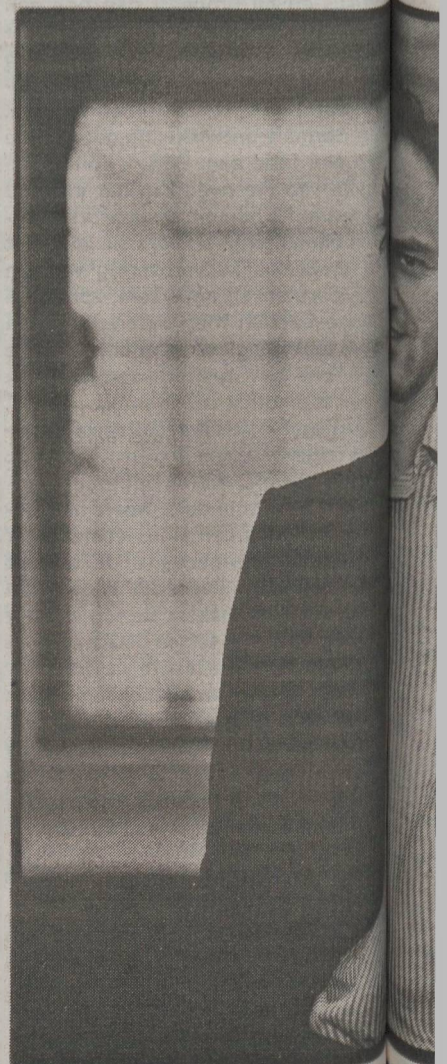
onderwijsvisitaties faculteiten zelfevaluaties te laten maken, en zowel het onderzoek als de organisatie eromheen te laten screenen, is losgelaten. "Als je zo'n nieuw stelsel opbouwt", zegt Cohen, "moet je bij de kern beginnen. En, meer dan bij onderwijs, is in het onderzoek het produkt primair."

Faculteiten kunnen nog wel vragen om het 'proces', dus het onderzoeksmanagement, te laten screenen. Of er in praktijk veel belangstelling voor zal zijn, moet nog blijken.

De onderzoeksbeoordeling staat voorlopig ook los van de onderwijsvisitaties. "Maar", aldus Cohen, "Er is onder de rectoren toch wel een stroming die op den duur toewil naar een combinatie van beide. Bij sommige unieke faculteiten zoals diergeneeskunde (RUU) of industrieel ontwerpen (TUD) willen we die combinatie misschien zelfs direct al gaan beproeven."

Maatwerk

"We willen naar meer maatwerk toe", noemt Cohen nog een andere vernieuwing vergeleken met de VF: "Elke discipline kan vooraf meepraten over hoe de beoordeling wordt ingericht. Zo kan je zorgen dat het

Job Cohen, voorzitter van de VSNU, nieuw stelsel opbouwt, moet je bij dan bij onderwijs, is in het onderzoek

ngen"

minis-
ien m-
dialo-
hij e-
air o-
en) k-
chap-
van o-
ig' le-
onde-
euwe-
fgero-
was
ig bo-
proce-
efcijs-
unive-
nnen
z volg-
ligdel-
willen
r de
rand-
wijt o-

wen in de goede afloop. Zowel over de ambitie van de minister als over de beperkingen bij de universiteiten zijn we het eens."

Het meest geruststellend voor is misschien deze relativering: "De overheid moet niet denken dat ze over een breed front van vakgebieden wel 'ns even de prioriteiten zal aangeven. Je moet erop vertrouwen dat elke instelling zelf zich al op de maatschappij richt en daarin een profiel ontwikkelt."

De behoefte om op deelgebieden de bakens krachtig te verzetten, blijft echter bestaan. En de Kamer steunt dat streven.

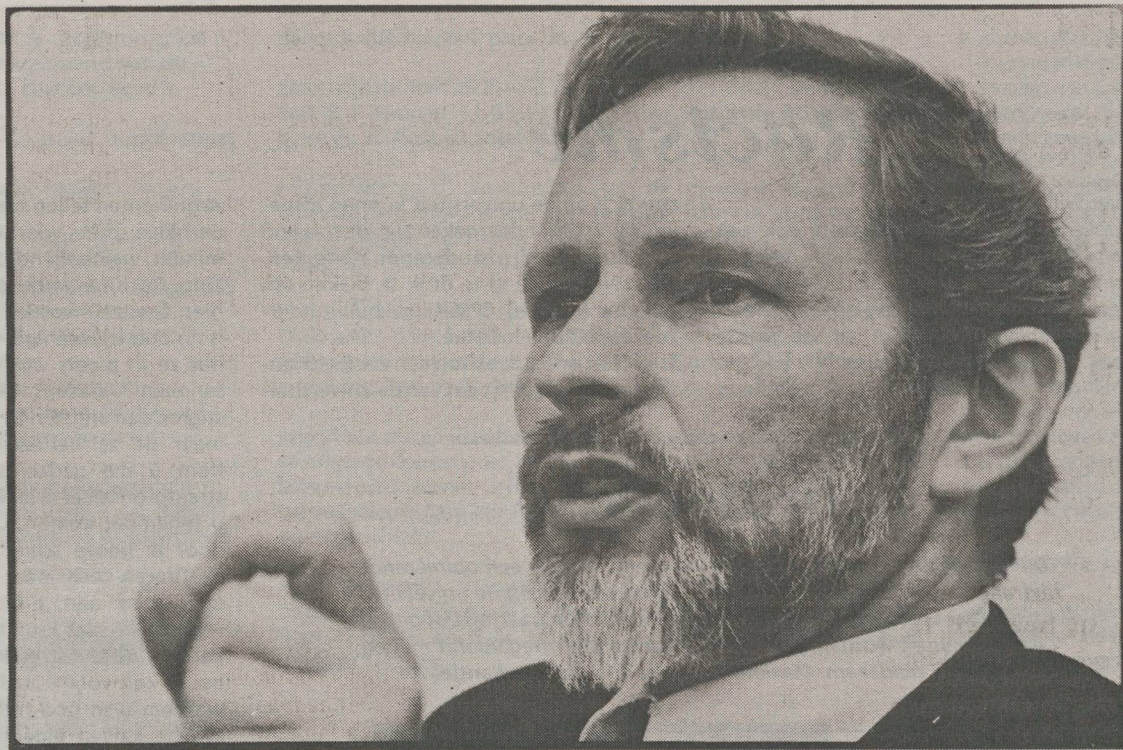
Tindemans: "Ons idee is: forse uitspraken mogen best, als ze maar op intensieve verkenningen gebaseerd zijn. Maar inderdaad rijst dan ook de vraag van de uitvoerbaarheid: de universiteiten kampen met een opeenhoping van veranderingen, en al gauw dreigen dan ontslagen en nieuwe wachtgelduitgaven. Ook daarom moeten we niet teveel tegelijk van ze vragen."

Geldstromen

Een kritiek op het plan om met universitair onderzoeksgeld te gaan 'sturen', is ook dat Ritzens zo het werk van de landelijke onderzoeksfinancier NWO nog eens lijkt over te doen.

Die doublure blijkt geen toeval, maar een antwoord op het dilemma waar de minister bij zijn aantreden op stuitte. De politiek wilde meer landelijke prioriteitstelling in het onderzoek. Maar de meest logische weg - veel meer geld omleiden via NWO - was afgesloten: zonder ontslagen viel er bij de universiteiten amper geld los te maken.

"Daarom is de keus gemaakt: niet overhevelen naar de 'tweede geldstroom' van NWO, maar aansturing van het onderzoek binnen de eigen 'eerste geldstroom' van de universiteiten. Er was geen alternatief. Maar natuurlijk is er een spanning - ook met de rol van NWO."

De landelijke onderzoeksfinancier krijgt geen extra geld, maar wordt wel geacht de minister bij te staan bij het formuleren en toetsen van nieuwe landelijke prioriteiten. Op dat idee heeft NWO morrend gereageerd. "Men wil meer dan vrijblijvend adviseren", aldus Tindemans. Dus wordt er naar een omvattender rol voor NWO gezocht - maar zonder de universiteiten weer te zeer voor het hoofd te stoten.

De rol van NWO wordt ook in andere opzichten versterkt. De organisatie gaat waken over een apparaatfonds van meer dan 50 miljoen gulden en krijgt wat extra miljoenen voor stimulering van onderzoeksthema's die dwars op grenzen tussen disciplines en instituten staan. Zelfs uitbreiding van het budget - ten koste van de universiteiten - is op termijn nog niet uitgesloten: een onafhankelijke commissie gaat dit jaar kijken naar de "optimale ver-

houding tussen eerste en tweede geldstroom", valt te lezen in het Wetenschapsbudget.

Aardgas

Ritzens pogingen om te 'sturen' aan het fundamentele onderzoek roepen een beeld op van moeizaam laveren. Hij moet de universitaire autonomie respecteren, maar wil toch graag invloed op prioriteiten. TNO kent voor dat doel een apart 'missiebudget'. Probleem met de universiteiten is dat er nauwelijks beweging mogelijk is zonder dat de instellingen piepen over gevolgen voor het personeel. Dat geldt voor overheveling naar NWO, maar evengoed voor geschuif met universitaire budgetten.

Het zou zoveel makkelijker zijn, als er wat extra's te verdelen viel. Maar het omgekeerde is waar. Sinds enkele jaren dalen de

Tindemans: „Je zegt: onderzoekers, probeer nou eens zelf op 'n rij te krijgen wat de relevante trends in het vakgebied en zijn omgeving zijn - en wat de consequenties moeten zijn.” (foto Bram de Hollander)

onderzoeksuitgaven in ons land. Ook de bijdrage van de overheid blijft sinds 1989 achter bij de groei van de economie. De minister zegt dus wel dat de samenleving veel van de wetenschap verwacht, maar weet er in het kabinet geen geld voor vrij te maken. Is dat niet schrijnend?

Tindemans noemt dit het grote probleem van dit kabinet: "Men hééft de draai gemaakt om minder uit te geven aan consumptieve bestedingen en meer te investeren - ook in wetenschap en technologie. Maar steeds zijn er tegenvallers."

Zoiets is ook vorig jaar gebeurd. Tindemans: "Het kabinet wilde 200 miljoen steken in de infrastructuur. De plannen lagen klaar, inclusief drie kennis-projecten. Maar in het voorjaar was er een belastingtegenvaller. Dus werd het plan geschrapt - inclusief onze projecten."

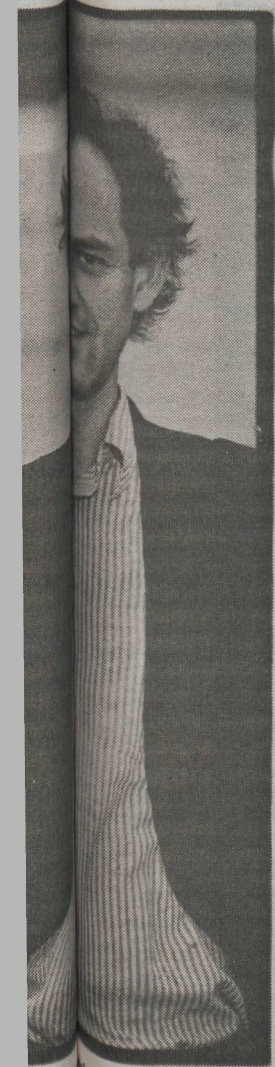
De projecten gingen over biotechnologie, onderwijs en onderzoek in de vliegtuigbouw, en het wetenschapscentrum in Amsterdam. Ze worden toch verder uitgewerkt, want nog steeds is er hoop op extra investeringsgeld.

Die hoop richt zich volgens Tindemans op de aardgasbaten. Het kabinet wil daaruit de komende jaren miljarden steken in infrastructuur. "Het gaat vooral om spoorlijnen en wegen, maar ook om de kennisinfrastructuur. Dat staat met zoveel woorden in de Miljoenennota. Men ziet in dat je het op den duur van dat soort investeringen moet hebben. Maar de realisering ervan is een kwestie van zeer lange adem."

"Ons idee is: houd de hoop op investeringsgeld levend. Want als het zover is moet je voorin de rij staan, met goede plannen en sterke argumenten. Daarom blijft ook de sturing van universitair onderzoek belangrijk. Want extra geld krijg je alleen, als je tegelijk duidelijk maakt dat het huidige geld zeer effectief wordt besteed."

HOP, Frank Steenkamp

erksbeoordeling

over de in dat vak relevante dingen gaat." Zo kunnen de disciplines afspraken maken over 'hergebruik' van beoordelingen die in ander verband zijn opgesteld. Cohen noemt de erkenning van onderzoekscholen. "Dat heeft fantastische stapels papier opgeleverd, bij de academie van wetenschappen. Het is zonde als dat werk dubbel gebeurt." Die kans om dubbel werk te voorkomen is in elk geval van symbolisch belang. De VSNU speelt immers de bal terug naar chemici en fysici, die soms roepen dat binnen NWO-verband éígenlijk al een landelijke inventarisatie en beoordeling van onderzoek plaatsvindt. Ze mogen zelf kijken of ze dat materiaal beschikbaar stellen. Kan dat niet, dan kan niemand meer klagen dat er onnodig dubbel werk gedaan wordt.

Meetlatten

De proefdisciplines zijn nu in de slag met de spelregels. Zo is er de kwestie van criteria en meetlatten. Voor biologen en psychologen, voorzover ze veel internationaal publiceren, ligt dat vrij helder. De discussie gaat meer over details, zoals de vraag of men een citatie-analyse van top-tijdschriften wil, om te zien wiens werk de meeste impact heeft onder vakgenoten. Maar er zitten wel problemen aan vast - zoals de vraag of zo'n analyse binnen de begroting van ruim twee ton per discipline past.

De werktuigbouwers publiceren internationaal nog niet zoveel. Wat ze schrijven heeft vaak een beperkter verspreiding; en soms is het resultaat vooral een praktische toepassing. Hier wordt dus gepraat over andere maatstaven.

Nog sterker klinkt dat geluid bij de historici. Het onderzoek wordt langs zeer uiteenlopende kanalen gepubliceerd, stelt dr. R.W.M. van Schaik van de Groningse lette-

renfaculteit. In het overleg waaraan hij deelnam, vond men dat ook 'vakpublicaties' in vaak Nederlandstalige bladen nodig zijn om een beeld te vormen. "Daaruit blijkt juist het maatschappelijk belang van het onderzoek. Want historici zitten zelden meer in een ivoren toren", aldus Van Schaik. Ook over de samenstelling van de commissie lopen de wensen sterk uiteen. De biologen wijzen op de grote diversiteit van hun vak. De buitenlandse experts moeten dus elk een zeer 'brede' deskundigheid hebben, anders is het standaard aantal van zes leden te klein.

De historici maken zich druk, omdat de beoordeling zowel het gewone geschiedenis-onderzoek betreft als de archeologie en prehistorie. Die verschillen zo sterk van elkaar, dat men twee aparte subcommissies nodig acht. De geschiedenis-experts moeten het Nederlands beheersen, zodat de faculteiten niet al hun werk hoeven te vertalen. Voor prehistorie is juist een buitenlands team nodig - met een duidelijk bèta-accents, vanwege de geavanceerde apparatuur waar het vak mee werkt.

Grenzen

En: wèlk onderzoek wordt er eigenlijk beoordeeld, volgens welke indeling? Ook die vraag blijkt nog niet overal beantwoord. De groep beleidsmedewerkers die over geschiedenis praat, heeft lang overlegd of men formele grenzen tussen disciplines zou trekken of moest zoeken naar samenhangende programma's. De keus viel op het laatste. Dat lijkt simpel, maar het betekent dat bij sociale geschiedenis óók de agrarische geschiedenis van de LU Wageningen en een Gronings stukje economiefaculteit meedoet. Het Groningse universiteitsbestuur moet daarmee nog akkoord gaan.

De biologen zijn nog niet klaar met deze kwestie, meldt de Wageningse voorzitter van hun overleg, prof.dr. W.B. van Muiswinkel, desgevraagd. Men wil wel de recent gevormde grote VF-programma's als basis nemen, omdat dat vaak de realiteit van het onderzoek is. "Maar dan worden er vele vakgroeps- en disciplinegrenzen overschreden. In diverse programma's werken biologen samen met fysici, chemici - of landbouwkundigen". Dat kan leiden tot nóg moeilijker wensen over de deskundigheid van beoordelaars.

Sommige universiteitsbesturen vallen liever terug op de oude bestuurlijke indeling in vakgroepen en faculteiten. Maar ook dat heeft nadelen, vindt Van Muiswinkel: "Zo doe je geen recht aan de samenwerking tussen disciplines die de laatste jaren juist zo gestimuleerd is."

Het proefkoningschap kost in elk geval veel discussie. Bioloog Van Muiswinkel vindt dat logisch. "Dat hoort bij zo'n proefronde. Je moet het allemaal één keer goed uitpraten", vindt hij.

Bij de letterenfaculteiten is de stemming volgens de Groningse beleidsmedewerker Van Schaik minder positief. Men heeft er de laatste jaren al vele verkenningen en visitaties voorbij zien komen. "Daardoor wordt het moeilijk om de handen op elkaar te krijgen. Je ziet een houding ontstaan van: ze dóén ook maar".

Die scepsis weerklinkt ook in een laatste vraag: houden de beoordelaars straks audiëntie, of komen ze bij de faculteiten langs? "Van ons mogen ze op bezoek komen," is volgens Van Schaik de stemming onder de historici. Vooral voor prehistorici is het belangrijk om hun laboratorium en collecties te kunnen tonen. Maar er zit ook een psychologische kant aan. Dat is de weerzin om "met gans historisch Nederland

naar een vergaderruimte in Utrecht te komen - dat zou echt de wereld op z'n kop zijn. Nee, laat ze maar langskomen."

Bezoek

Juist tegen dat idee van 'langskomen' of 'visiteren' hebben enkele universiteitsbesturen zich het afgelopen jaar verzet. Het illustreert de fricties rond de onderzoeksbeoordeling. Topbestuurders - zoals in Leiden, Groningen, Nijmegen en bij de VU - hebben de defensieve houding van 'kan het niet wat minder'. Terwijl de disciplines eerder zeggen: 'als het dan tóch gebeurt, dan moet het ook interessant zijn'.

Als compromis is eind december afgesproken dat bij elke discipline tenminste gesproken moet worden tussen beoordelaars en onderzoekers. Maar stel dat de onderzoekers in grote meerderheid bezocht willen worden, dan gaat dat feest niet door: het proefjaar dient immers om te experimenteren met verschillende 'modellen'. Dat kan de VSNU nog wat duw- en trekwerk opleveren.

Op dit moment legt de VSNU de laatste hand aan de algemene spelregels voor de proefronde. En men is voorzitters aan het zoeken voor de expert-commissies. Dat worden vier Nederlanders, al was het maar omdat ze in de zomer regelmatig op het Utrechtse VSNU-bureau paperassen moeten helpen sorteren.

Maar intussen wordt ook al nagedacht over de jaren na 1993, als het circus echt op gang moet komen. In drie jaar tijd worden dan alle disciplines gescreend. In 1994 alfa en techniek, daarna alle gamma's, en in 1996 beta en techniek. De medici hoeven niet mee te doen omdat daar sinds vorig jaar al

Lees verder op pagina 10

VSNU...
je bli-
derzo-

...sie: "Als je zo'n
...men. En, meer
...primair."

Racisme

De strijd tegen racisme is Sisyfusarbeid. Het is ondankbaar. Het is hopeloos, de weg uit de onderwereld is steil en vol gevaren. Nee nou de RARA-bom bij het huis van Kosto, waar die arme kat van hem zo van geschrokken was. Een anti-racistische actie die tactisch en strategisch niet zo handig was. Tactisch niet, omdat het doelwit slecht gekozen was. Hoewel het vreemdelingenbeleid van de staatssecretaris toch wel een "Eigen volk eerst"-sfeertje ademt, komt dat optreden naar het lijkt toch meer voort uit emotionele onverschilligheid en het stellen van economische prioriteiten dan uit rassendenken.

Bolkestein daarentegen... Nee, ik wil niet pleiten voor een bom onder Bolkestein, anders dan in overdrachtelijke zin. Als je een bom wilt plaatsen omdat je de wereld wilt verbeteren, wordt het tijd dat je er zelf op gaat zitten. Maar Bolkestein predikt de integratie-theorie en baseert zich daarbij op de superioriteit van de Nederlandse cultuur ten opzichte van niet-westerse culturen, hangt zich op aan de "universele" waarden en normen die wij zeggen aan te hangen. Zeer bedenkelijk en door de presentatie (vol volkswijsheden en schijnredeneringen) verwerpelijk. Vervolgens wordt hij rechts ingehaald door de politiek van de PvdA. Met de reële problemen van hier levende buitenlanders is racisme bespreekbaar geworden. Sinds de Bijlmerramp met name, wat is nou klotevolk als je het toch daar-

over wilt hebben.

Strategisch gezien was die bom ook niet zo'n goed idee. Op zo'n manier maak je iemand van dader tot slachtoffer, van vervolger tot prooi. Kosto werd martelaar. En martelaar, dat ben je van de goede zaak. De Rara-bom laat zien hoe snel de rots, die zo moeizaam omhoog geduwd

zou zich op de universiteit kunnen afspeelen. Cijfertjesonderzoeken zijn hier razend populair, ook bij afstuderende studenten, die (zonder zich al te druk te maken om ethische vragen) SPSSX op hun onderzoekspopulatie loslaten.

Stel, 1) uit onderzoek van een veelbelovende laatstejaars blijkt dat van de universitair-

Argumenten tellen niet echt, en racisme is derhalve niet voorbehouden aan een minder weldenkend deel van de bevolking. Racisme werkt sluipend. Elders, en hier. Grenzen worden overschreden. Men is nu opener, men geeft aan het NIPO toe dat ze in plaats van voor de PvdA voor Janmaat kiezen. De vooroordelen, stigma's en angsten bestonden toch al wel, maar de zelfbeheersing is afgenomen. Kent u die gedachten niet, even een straatje om als er drie "buitenlandse types" u tegemoet komen. Of de gedachte die door je hoofd schiet: die vluchtelingen profiteren toch maar mooi van wat wij (met dank aan...) hebben opgebouwd. Frustraties, niet kunnen leven met onzekerheid, daar kan geen argument tegenop. Ik kan voor u toch niet beredeneren waarom u in god moet geloven, of dat zwarte katten eigenlijk net zo gezellig zijn?

Vanaf 15 maart is er een week waarin het Meldpunt Anti-discriminatie en de studentenvakbond NSEM allerlei acties tegen racisme hebben georganiseerd. Als ik eerlijk ben geloof ik dat het effect van de inspanning die zij zich getroosten minimaal zal zijn. Wat ze doen is immers Sisyfusarbeid. Maar je kunt er niet voor pleiten op te houden met de strijd tegen racisme.

Richard Verkijk,
namens NSEM

In Stelling

De rubriek 'In Stelling' is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van leesbaarheid of gebrek aan actualiteit worden geweigerd. Daarom is overleg vooraf met de redactie raadzaam. Maximale lengte: drie getypte kantjes A4.

werd, kan vallen, langs de berg, de afgrond in.

Toch veroorloof ik mij een zeker mate van sympathie voor dat stelletje zondagsteroristen van Rara. Het doel van de strijd die zij voeren tegen racisme, discriminatie en apartheid dwingt dat af. Argumenten tellen nauwelijks in deze strijd. Dat elk ander mens evenveel waard is als jij, is niet te beargumenteren. Dat moet je maar geloven. Het is vaak een strijd van argumenten tegen frustraties en schijnargumenten.

Een voorbeeld van zo'n schijnargument

re populatie 5% allochtoon is.

Stel, 2) uit onderzoek is ook gebleken dat 75% van de gevangenispopulatie allochtoon is.

Met alvast een lonkend oog op de vette baan die haar wacht, concludeert zij vervolgens dat allochtonen 1) dom en 2) crimineel zijn aangelegd. Geen speld tussen te krijgen.

Het voorbeeld mag u overdreven voorkomen, dit soort flauwekul speelt zich wekelijks af wanneer de pers uitspraken publiceert van politici -die ze weer van hun medewerkers hebben.

Cohen

(volg van pagina 9)

het onderzoek in een beoordeling door de KNAW zit, dat een nieuw disciplineplan moet opleveren.

De keus om hele disciplineclusters tegelijk aan te pakken, is gemaakt omdat er dan bij 'randgevallen' tussen verwante disciplines nog eens met een beoordeling geschoven kan worden. Toch blijven multidisciplinaire onderzoeksgebieden voor problemen zorgen. Zo hebben milieukunde en vrouwenstudies al om een aparte behandeling gevraagd. De VSNU-werkgroep weet nog niet precies wat ze daarmee aanmoet.

Effecten

En dan is er nog de vraag waar het allemaal toe zal leiden. De kritiek op de VF-beoordelingen was dat die nauwelijks invloed hadden. Er was vastgelegd dat bij negatief beoordeeld onderzoek geld zou worden weggehaald. Maar in praktijk kreeg bijna alle onderzoek een voldoende, en de schaarse 'minnen' werden zelden vertaald in maatregelen.

Krijgt de nieuwe kwaliteitstoetsing wel effecten? "Jawel", meent Cohen, "maar misschien niet precies op de manier die de politiek soms lijkt te verwachten." Hij wijst erop dat bij indertijd werd uitgegaan van een wel erg mechanistische koppeling tussen oordeel en consequenties. Zo werken die dingen niet, betoogt hij.

Juist door níét vooraf regels te geven voor wat een universiteit met de beoordelingen moet doen, denkt de VSNU de beste effecten te bereiken. Cohen: "Het gaat om de eigen verantwoordelijkheid van de universiteit. Natuurlijk zal je elk oordeel heel goed bekijken. Maar bij een negatief oordeel zeg je niet altijd 'weg ermee'. Als dat onderzoek belangrijk is in je plannen, schrap je het niet maar ga je het verbeteren."

Ook de keus om veel gedetailleerder te gaan beoordelen, moet de kans vergroten dat die oordelen effect krijgen. Behalve 'voldoende' en 'onvoldoende' gaat men nu ook het oordeel 'uitstekend' hanteren. Die laatste term moet uiteraard zuinig gehanteerd worden. Daarnaast wordt het begrip 'kwaliteit' opgedeeld in *productie*, *relevantie* en *perspectief*. Voor elk onder-

zoek worden dus drie cijfers uitgedeeld. Dat biedt vele mogelijkheden: "Als de productie uitstekend is maar er is weinig perspectief, dan moet je reactie anders zijn dan bij een groep met weinig productie en veel perspectief."

Dit proefjaar moet bewijzen of die verstandig klinkende aanpak in praktijk ook aanslaat. Cohen: "Deze beoordelingen zijn een verantwoordelijkheid van de universiteiten, Maar het werkt alleen als de disciplines het tot hun eigen zaak maken. Als mensen het gevoel houden dat er over hun hoofden beleid wordt gemaakt, hoef je van het resultaat weinig te verwachten. Dan zal ook de twijfel blijven, of de universiteiten hun kwaliteit wel goed bewaken". De politiek kijkt ongeduldig toe.

HOP, Frank Steenkamp

TOPLIEK
KONTAKTLENZEN

GRATIS:
screentest + oogmeting

STUDENTEN
KORTING

Extended Wear zachte lenzen van
295,- voor *O.V. jaarkaart prijs*

225,-

per paar incl. gratis
lensvloei-stof voor een half jaar
GRATIS SERVICE-PAS
Toptiek accepteert ook elke
geldige lensservice-
pas voor 1993 van leveran-
ciers uit andere steden voor
dezelfde of gunstiger
voorwaarden.

Markt 28
6211 CJ Maastricht
043 - 217065

Bij UNIPRINT kunt U o.a. terecht voor:

- Briefpapier en volgvellen
- Enveloppen en zakenkaartjes
- Alle RL-Huisstijl drukwerk
- Proefschriften
- Handelsdrukwerk
- Foldermateriaal en brochures
- Uitnodigingskaarten
- Posters op alle formaten
- Grote hoeveelheden kopieerwerk
- Textiel drukwerk
- Huwelijks- en geboortekaarten
- Rapporten en boeken
- Inaugurale redes
- Congres en symposia drukwerk
- Kleurcopiën A4 en A3 formaat
- Strooifolders en verenigingsdrukwerk

Uiteraard bedrukt in de door U
gewenste kleuren.

Uniprint

Universitaire drukkerij

Tongersestraat 53
6211 LM Maastricht
Tel. 043-883600/883747
Fax. 043-218125

THINKTANK MAASTRICHT
CENTERS OF ENTREPRENEURSHIP
ZOEKT
BESTUURSLEDEN M/V

WIJ ZOEKEN GEMOTIVEERDE ONDERNEMENDE BESTUURSLEDEN, LIEFST MET ERVARING. THINKTANK ONDERSTEUNT ONDERNEMENDE ACADEMICI. INTERESSE? BEZOEK DAN ONZE VOORLICHTINGSBIJENKOMST OP

MAANDAG 8 MAART

OM 19.30 UUR IN K.0090TSG 53. VERDERE INFORMATIE BIJ: N.DAEMEN
TEL. 043-252439

Oké, het is waar, uiteindelijk moet je het zelf doen, maar met de vakkennis en de sfeer van

AUTORIJSCHOOL R. ten BRINK
Op weg naar je Rijbewijs

- * -Lessen in VW Golf
- * -Volgens nieuwe rijprocedure
- * -Verantwoord en doordacht fasenplan
- * -Examengarantie
- * -f 37,50 voor 60 minuten

Telefoon 043-613426
Ook voor theorie en spoedcursussen

U wilt een RIJBEWIJS
7 theorielessen en computertoets, leerboek en examenaanvraag: f140,-
Praktijklessen in Volkswagen Golf
GARANTIE

Door ons stappenplan en het houden van proefexamens, wordt u optimaal voorbereid en vertrouwd gemaakt met uw rijexamen. Indien u voor het proefexamen slaagt, doch niet voor het eigenlijke examen, bieden wij u de mogelijkheid tot een gratis herexamen. Tevens Uw adres voor spoedcursus en motorrijles.

VERKEERSSCHOOL 'CHRISTOFFEL'
Gerckenshaag 33, 6228 EL, Maastricht. tel. 043-611315

uw congres - onze zorg - uw succes

MAASTRICHTS EUREGIO CONGRES ORGANISATIEBURO

ECES Europalaan 61, NL-6226 CN Maastricht

Begrotingen-sponsors-drukwerk-hotels-inschrijvingen-excursies-diner dansant enz.

Bel 043-630400 en vraag aan de heer Sax een gratis advies.

15 JAAR CONGRESRESERVING

België-Duitsland-Nederland

ACADEMISCHE BOEKHANDEL MAASTRICHT

economie
rechten
sociale wetenschappen
informatica
literatuur

geneeskunde
gezondheidswetenschappen

Bouillonstraat 12
043 - 88 30 15

P. Debyeplein 1
043 - 67 12 11

Amsterdam School of International Relations

Postdoctorale beroepsopleiding tot internationaal beleidsmedewerker

The Amsterdam School of International Relations, nauw verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, biedt mensen met een academische opleiding de mogelijkheid om vertrouwd te raken met alle aspecten van internationaal beleid. De sterk veranderende economische omstandigheden vereisen op dit terrein verdieping van inzicht. Het programma is geheel Engelstalig en geschikt voor afgestudeerde academici in de rechts-, economische en politiek-sociale wetenschappen alsook voor afgestudeerden in andere disciplines met internationale oriëntatie. Het doel van deze eenjarige opleiding is om u bekend te maken met de toenemende complexiteit van internationale betrekkingen en de juridische, economische en politieke aspecten daarvan, zowel praktisch als theoretisch.

Binnen de opleiding kunt u kiezen uit twee programma's:

- Internationale en Europese Betrekkingen
- Recht van de Europese gemeenschap

Beide programma's bieden zowel theoretisch onderwijs als training in beroepsvaardigheden en een intensieve cursus Frans. Het onderwijs wordt verzorgd door docenten van de Universiteit van Amsterdam en specialisten uit internationale organisaties, ministeries, gerenommeerde (internationale) advocatenkantoren en internationale ondernemingen. Het programma begint in september 1993 en loopt tot en met juni 1994. Na afloop bent u een gekwalificeerd professional, die in staat is om te gaan met vele aspecten van internationale betrekkingen en internationaal recht. Daarmee opent u nieuwe carrièremogelijkheden voor uzelf bij ondernemingen, organisaties en overheidsdiensten, die op internationaal niveau opereren.

Het cursusgeld bedraagt f 12.750.

Als u meer wilt weten over de opleiding, dan kunt u met onderstaande coupon de uitgebreide brochure (inschrijfformulieren bijgesloten) aanvragen bij:

**The Amsterdam School of International Relations,
Oudezijds Achterburgwal 237, 1012 DL AMSTERDAM**

B O N V O O R B R O C H U R E

Naam: _____ Ob

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

UNIVERSITY OF AMSTERDAM

De COMMODORE Onderwijs PC!

SL 386SX-25, 40MB, 2MB
3.5" 1.44MB, DOS, Windows
muis, kleuren VGA monitor

f1795,-
incl. BTW

PC Shop
Looiersgracht 12 - 14
6211 JK Maastricht
tel. 043 - 883563

COMMODORE

- JS
- N
- S
Stu
Me
Op
Het
ker:
11.
mer
LET
W
Stu
Inlo
19.0
883
Ope
ma.
16.3
Stu
Voor
je ee
kam
Stu
Ope
3212
Cent
Colle
Bij ve
kunt
make
dient
betal
Adre
Stude
door
Open
vrijda
Infot
Infor
HBO-
Diver
de Jol
Open
vr. 09
Stude
Wij zij
studie
bellen
RL tel
Progr
*10.3
*11.0
natio
Nieuw
*13.1
Unive
*13.3
Unive
*20.0
Mucht
ingang
la affi
nemen
R.K. S
edere
voorge
schstra
Werkg
De wer
zijn wij
het Ou
Agend
eke dir
2-26 m
3 mrt d
voor m
tel. 04:
Agendi
3 mrt e
JOPE
edere r
JOPE-ki
em lid
entje ti
icht, t.
AGEND
3 mrt.
AGEND

